

મુંબાઈ યાત્રા પ્રસંગ.

પુરુષોત્તમ માસ-૧૯૮૨.

૬/૧૯૪૬ ૭-૫-૧૯૪૬

Reg No ૬૬

ભોક્ષ મંદિર-અમદાવાદ.

મુકામ:

વડોદરામાં ૧૫-૩-૨૬ થી ૧૮-૩-૨૬

આંદોલમાં ૧૯-૩-૨૬

સુરતમાં . ૨૦-૩-૨૬ થી ૨૪-૩-૨૬

મુંબાઈમાં ૨૫-૩-૨૬ થી અનુક્રમતા પ્રમાણે

કિંમત રૂ. ૦-૩-૬

લાખ વાંતની એક વાત.

કરીએ શ્રીકૃષ્ણ ઉપાસના, ધરીએ રૂઢીયામાં ધ્યાન;
 ફરીરે નહિં ગર્ભવાસમાં, ઠરીએ ઠીક નીદાન. કરીએ૦
 ખોટો ખેલ સંસારનો, આતસ બાણનો રંગ;
 રમતાં વરસ વિત્યાં ઘણાં, ક્ષણમાં થાશે તે લંગ. કરીએ૦
 ગુરૂ ગમ ગાઘએ ગોવિંદને, છવનું જોખમ બાય;
 દાન દયા ને દીનતા, એ તરવાનો ઉપાય. કરીએ૦
 જન્મ મરણ તણી વેદના, નથી કાંઈ સંકટ સહેલ;
 ધંધો કરતાં કાળી પંડો, જેમ કાંઈ ઘાંણીનો ખેલ. કરીએ૦
 રણ સંબંધે આવી મળ્યા, મુત વિત દારૂ ને દેહ;
 સેવા દેવા જ્યારે મટે, મારગ લાગશે તેહ. કરીએ૦
 તરવ તોળ્યું ત્રૈલોક્યમાં, નહિં હરિ રામ સમાન;
 બીજું સરવે છે બાંહેલું, એતી નહિં આવે કામ. કરીએ૦
 દેહતાણું ફળ એહ છે, ભાવે ભણએ ભગવાન;
 બીજાં સાધન સંસારનાં, નહિં હરિ નામ સમાન. કરીએ૦
 નીચે જાણે રહેવું નથી, જુઠો જગત વિધાસ;
 એથી રહેજે તું વેગજો, આઠે પહોર ઉદાસ. કરીએ૦

ભજન.

જસોદા તેરો હી લાલાને, મેરી દહીં મટુકીયાં ફેડ (૨)
 દહીં મટુકીયાં ફેડ, અરરર દહીં મટુકીયાં ફેડ—જસોદા૦
 દહીંકી મટુકી ધરી શીરપર, મેં ભત્તી બડે સોર (૨)
 વંદોવનની કુંજગલનમેં (૨) મીલ ગયો નંદકીશોર—જસોદા૦
 મુખ કપોલન બોલ અન બોલે, બોલે માખણ સોર (૨)
 દરે દધીકા દણ ગોવાલણ (૨) કરે એસી મુડ જોર—જસોદા૦
 મોંસે કહે નાચ મેરે સંગમેં, હર બીચ બનકી જોડ (૨)
 ખાલ બાલ તો સખા કૃષ્ણકે (૨) હસે હસાવે મોડ—જસોદા૦
 ઈત બવું તો સખા કૃષ્ણકે, રોકે ચારૂ આર (૨)
 ઉત બવું તો જમુના વેરણ (૨) ઘેરી લેત હીસોર—જસોદા૦
 અખ ન વસુંગી એ અજમંહિ, અમને લીચો મુખ મોડ (૨)
 છાટીસી કણ અચ્છી નમરીયાં (૨) રાધા નંદકીશોર—જસોદા૦
 જુમના તપર બેનુ બજાવે, કાલી કામલીયાં આડ (૨)
 મુરશ્યામકે સ્વામી શામળીયા (૨) જુલમી ભલમજોર—જસોદા૦

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાયિટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૨૪૫૬ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ મુલ્ક પાત્રા પ્રસંગ

વિષય ૬ - ૧૬૨

૬-૬૧ ૧૯૫૬

મે બાલ.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ અમદાવાદ

રોટલા અને શાક તો હમેશાં મળે, તેથી વિશેષ મુખી હોય, તો તેમને ત્યાં-હમેશાં દાળ, બાત, રોટલી અને શાક મળે; પણ કોઈ ટાણું હોય ત્યારે તો-પકવાનજ બનાવવાં પડે. વાધરીના કુખમાં પણ ટાણા વખતે મીથુન ખાવા મળે, પહેરવા સારાં વસ્ત્ર મળે, અને ગાવાનાં ગીત પણ મળે. અરે! કુંગર ઉપર વસતા બીલને ત્યાં પણ, ટાણું ઝાળખાઈ આવે; તેમ પુરુષોત્તમ માસ એ મુમુક્ષુઓને ઘેર-મુમુક્ષુઓના હૃદયમાં-ટાણું આવ્યું છે. નખોદમાં નખોદ હોય, તે પણ પુરુષોત્તમ માસમાં જરા નવરો પડી કાંઈ સત્કર્મ કરે.

ગમે તે ધર્મ અગર સંપ્રદાયમાં હોઈએ, તોપણ ‘સ્ત્રીનાં વૈષ્ણવાદ-કુટિલનાનાપચક્ષુષામ્ (મહિમ્નસ્તોત્ર) વિગેરે કહે છે કે-પશ્ચરને પામવાનો સૌનો પ્રયત્ન છે. ઋગ્વેદ પણ કહે છે કે-एकं सव विप्राः बहुधा वदन्ति ॥ તે એકજ છે, અને ઋષિઓએ તેમનું ધણું રૂપે વર્ણન કર્યું છે. યમ સૈવાઃ સમુપસતે શિવ इति, ब्रह्मेति वेदान्तिनो । વિગેરે શ્લોકોથી વિદ્વાનો પણ કહે છે કે-જેને શિવના ઉપાસકો શિવ કહે છે, વેદાન્તિઓ જેને બ્રહ્મા કહે છે, વૈષ્ણવો જેને વિષ્ણુ અગર કૃષ્ણ કહે છે, રામના ઉપાસકો જેને રામ કહે છે, જૈનો જેને અર્હન કહે છે, દેવીના ઉપાસકો જેને જગદંબા કહે છે, મુસલમાનો જેને અલ્લાહ કહે છે, ખ્રિસ્તિઓ જેને ગોંડ કહે છે. કાંઈ તેને સગુણ સમજે છે, અને કાંઈ તેને નિર્ગુણ સમજે છે; પણ તે તમામનો સાર તપાસીએ તો જણાય છે કે-તે એકનો એકજ છે-અનેક રૂપે ખીરાજે છે, અનેક રૂપે સેવાય છે, અનેક રૂપે ભજાય છે. એક સ્ત્રીને પોતાના પતિમાં ગમે તેટલો અનન્ય ભાવ હોય, પણ તેથી બીજા પુરુષોની નિંદા કરવાનો હક્ક તે સ્ત્રીને હોતો નથી. તે પ્રમાણેજ આપણને અમુક દેવમાં ગમે તેટલો અનન્ય ભાવ હોય, પણ તેથી બીજા દેવોની નિંદા કરવાનો આપણને હક્ક નથી. આટલું સમજાય તો અંદર અંદરનો રાગ દ્વેષ સમી જાય. જેમ વિરઝમાંથી કચરો સમી ગયા પછી, પાણી નિર્મળ થઈ જાય છે, તેમ હૃદયમાં

સંશોધક અને ટીકાકાર:—બાહુ રામસંકર મોનજી, મોક્ષમંદિર-અમદાવાદ.

પ્રમુદક:—જવેલી મણિલાલ મોહનલાલ, ડાસીવાળાની પોળ-અમદાવાદ.

[અન્યસ્વામીત્વના સર્વ હક્ક ટીકાકારને સ્વાધીન છે.]

મુદયસ્થાન:—શ્રી હરિહર પ્રિ. વર્ક્સ, ચાર રસ્તા, પાંચકુવા-અમદાવાદ.

મુદ્રક:—હાજીભાઈ દોશભાઈ શાહ.

આવે નકામે ક્યારે-દેવી ભાવ-કમી મયા પછી, હૃદયની નિર્બળતા ખાલે છે. આટલું સમજાય તો આ પુરુષોત્તમ માસને લાભ ઉત્તમ રીતે લઈ શકાય.

પુરુષોત્તમ માસને મલ માસ કહ્યો છે. મલ એટલે પાપ. મલ માસ એટલે પાપ ધોવાનો મહિનો. ઋષિઓની ખુબી તો જુઓ. તિથીઓની વધવટ કરીને, વ્યવહારના પુરમાં તથાતા જીવોને, બચાવી લેવાના હેતુથી, પુરુષોત્તમ માસ રૂપી ખાસા ત્રીસ દીવસ અલગ કરી આપ્યા. અલગ કર્યા એટલે-આ માસમાં લમક્રિયા, વાસ્તુક્રિયા વિગેરે લૌકિક કાર્ય થાયજ નહિ. એવું સામ્રાજ્ય નક્કી કરી આપ્યું. વળી આ લાભ દર ત્રણ ત્રણ વરસે મળે, એવી ગોઠવણ પણ કરી આપી, એટલે ધાણીના બળદની માફક વૈતરું કરવાનું લખાવી લાવેલા જીવ પણ, આ તકે અમુક અંશમાં નવરા થઈ શકે. લમાદિ ક્રિયાઓ બંધ હોવાથી, ધંધારોજગાર પણ અમુક અંશમાં મંદ હોય છે. સાંજ સવાર બેઠિ ટંક રસોડામાં જોડાએલી બહેનો, સાંજે નવરી પડીને, શ્રીહરિને બજી શકે છે. કારણકે પુષ્પ ઉમરના જીવો આ માસમાં એક વખત જન્મતા હોય છે. ચોમાસાની ઋતુમાં જેમ જળ ભર્યા વાદળાં આકાશમાં ઉભરાય, તેમ આ ઋતુમાં-આ માસમાં-કથાકારો-કીર્તનકારો પ્રભુગુણાવિંદ રૂપી જગનો જ્યાં ત્યાં છંટકાવ કરતા જણાય છે-અનાયાસે મળી આવે છે.

રાજને મળવાની સુંદર તક મળે, છતાં જે પુરુષ તકની દરકાર ન કરે, તે કેવો ગણાય ! પતિને મળવાની સુંદર તક મળે, છતાં જે સ્ત્રી તે તકની દરકાર ન કરે, તે સ્ત્રી કેવી ગણાય ! તેજ પ્રમાણે જે મુમુક્ષુને હરિ ભજવાની આવી સુંદર તક મળે, છતાં તે તકની પરવા ન કરે, તે કેવો ગણાય ! તે આપજ કહો.

કેટલાએક ભાઈઓ તથા બહેનો, જેઓ પુરસદનો વાંક કાઢી બેસી રહે છે. તેઓ સાંભળો. 'વ્યવહારના કામ કરવા પુરસદ ક્યાંથી લાવો છો ? નાતો જન્મવા ક્યાંથી નવરા થાઓ છો ? સમાનાં કામ કરવા નવરા થતા નથી ? પંચમાં પુટલાઈ કરવા નવરા થતા નથી ? સોનીને ત્યાં ધરેણું ધડાવવા જતાં નવરા પડતા નથી ? રાવબહાદુર થવા, અથવા મ્યુનીસીપલ કમીટીમાં મેમ્બર થવા, આકા પાતાળ એક કરો છો, તે વખતે ક્યાંથી નવરા પડો છો ?' સાંભળો-એક બડાસાહેબનું દ્રષ્ટાંત આપું:-

એક બડા સાહેબ મરણ પથારીમાંથી સીવીલ સર્જનને પૂછે છે-

Well Dr. ! what, am I to die ?-(કેમ, ડૉક્ટર ! હું મરવાનો છઉં ?-હું બચુ એવું આપને લાગતું નથી ?)

સીવીલસર્જન—Yes-yes, you are to die. Remember your God (હા-હા તમે મરવાના છે-પ્રભુને યાદ કરો.)

અમલદાર—I have done everything, but I have forgotten God only.—(હું બધું કરી ચુક્યો છઉં-માત્ર ભગવાનને જ ભૂલી ગયો છઉં.)

સીવીલસર્જન—Very wonderful. Serious loss-serious offence (ઘણુંજ નવાઈ જેવું, ભયંકર ખોટ, અને ગંભીર ગુન્હો.)

યાદ રાખજો-આપણું સૌતું આતું જ ' વંડરકુલ ' છે. આપણી પશુ સોમાં નવાણીની બુલ થાય છે-સંસારીક તમામ વાતમાં હાથી જેવા છંછએ, અને ભગવાનની વાતમાં કીડી જેવા છંછએ. એતશે નહીં તો મોત વખતે ભયંકર ગભરામણુ થશે. રાબરાણુ હશે-મોટરમાં દોડતા હશે-એરોપ્લેનમાં ઉડતા હશે-તોપણુ-મરતું પડશે.

શાસ્ત્ર યોખ્યું કહે છે કે—

ઋણમોચનકર્તારઃ, પિતુઃ સન્તિ સુતાવયઃ ।

વન્ધમોચનકર્તા પુ, સ્વસ્માવન્ધો ન કશ્ચન ॥

અર્થ—માથે દેવું હશે, તો તે દેવામાંથી પુત્રાદિ મુક્ત કરશે, પશુ જન્મ મરણના બંધનમાંથી પોતાના શિવાય અન્ય કોઈ કામ આવે તેમ નથી.

માટે આપણે ગમે તે હોઈએ-સ્ત્રી અગર પુરૂષ-નિર્ધન અગર ધનવાન રાજા અગર પ્રજા-પશુ ભવબંધમાંથી મુક્ત થવા માટે, આપણે પોતેજ પ્રયત્ન કરવો જોઈએ. વળી બીજી વાત કહી દઉં-આજકાલ કરતાં સમય પૂરો થઈ રહેશે, અને આજ છે એવી કાલ નથી. કારણ કે—

પદ—' અજવાળે દેખાતું નથી-અંધારે શું કરશો રે ? ' .

શરીર આરોગ્ય છે. ખાવા મુઠી અનાજ છે, છતાં સાધન સાધી શકતાં નથી, ત્યારે શરીર રોગી હશે-અગર શેઠ મટી ગુમાસ્તા બનશે, ત્યારે શું કરશો ? આ દેહમાંથી છુટીને દેવ થાઓ, તોપણુ ભવબંધ કાપવાતું સાધન ક્યાંઈ મળે તેમ નથી. થોડું લખ્યું ઘણું કરી માનશોજી.

થોડા સમયમાં, અને થોડી તકલીફે, આ યુગમાં શ્રીહરિને મેળવી આપે, એવી જ્ઞાનયુક્ત કિર્તન-ભક્તિ છે-શ્રીરામ અને શ્રીકૃષ્ણના ગુણાવિદ છે. નરસિંહ મહેતા પ્રભાત રાગમાં ગાય છે કે—

સકળ તીરથ શ્રી કૃષ્ણ કીર્તન કયા, હરિતણી દાસ જ્યાં હોતે ગાયે.
કૃષ્ણ કીર્તન વિના નર સદા સતકી, વિમળ કીધે વપુ શુદ્ધ ન હોયે.

x x x x x

હરિહરિ રટણુ કર કઠણુ કળી કાળમાં, દામ બેસે નહિ ને કામ સરસે;
લક્ષ્મી આધિન છે સ્યામ સુંદીર સદા, તે તારાં કારણે સિદ્ધ કરસે—હરિં.
અહપ સુખ સાર શું મૂઢ ફૂલ્યો ફરે, શીરપર કાળે રહ્યો દંત કરડે;
પામર પલકની ખખર તુળને નથી, મૂઢ શું જોધને મુછ મરડે?—હરિં.
પરપંચ પરહરો—સાર હૃદયે ધરો, ઉચરો નિજ મુખે અચળ વાણી;
નરસૈયા હરિતણી લક્ષ્મી ભૂલીશમાં, લક્ષ્મી વિના બધું ધૂળધાણી—હરિં.

હ્યો ત્યારે ધણાજ હેતથી જ્યશ્રીકૃષ્ણ.

સંવત ૧૯૮૨ પુલહોલ ઓચ્છવ }
મોક્ષમંદીર—અમદાવાદ. }

લી. રામરાંકર મોતીશી શુદ્ધ.

પ્રભુ કેવા ?

ન તન્ન જ્યુર્ગચ્છતિ, ન વાન્ગચ્છતિ ના મનો ।

ન વિદ્યો ન વિજાનીમો—યથૈતદનુશિષ્યાત્ ॥

અન્યદેવ તદ્વિદિતા—વ્યોવિદિતાદધિ ।

इति शुश्रुમ पूर्वेषां, ये नस्तद्व्याचक्षिरे ॥

[કઠોપનિષદ]

અર્થ—‘ત્યાં આંખની ગતી નથી, એટલે તેને આંખ જોઈ શકતી નથી.
વાણીની પણ ગતી નથી—વાણી તેનું વર્ણન કરી શકતી નથી. મનની ગતી
નથી, અમે તેને જાણતા નથી, તેમ શી રીતે તે ખીજને જાણવાય તે પણ
અમે જાણતા નથી, વિદિતથી તે અન્ય છે, અવિદિતથી તે અધિક છે.’
જેમણે અમને પૂર્વે ઘણા સંબંધી વાત કરી હતી, તેમની પાસેથી અમે આ
પ્રમાણે સાંભળ્યું છે.

આનન્દકાનને કાશ્યાં, તુલસી જંગમસ્તરુઃ ।

કવિતામજ્જરી તસ્ય, ભક્તભ્રમરચુમ્બિતા ॥

[મધુસૂદન]

અર્થ—કાશીરૂપી સુખકર બગીચામાં, તુલસીદાસ રૂપી જંગમ વૃક્ષ છે. તે વૃક્ષ ઉપર આવેલી કવિતા રૂપી મંજરી-માંજર છે. તેનું પાન-તેમાં રહેલા રસનું માત્ર-ભક્તો રૂપી ભ્રમરો સદા કરે છે.

મંગળાચરણ.

દોહરા:—સદ્ગુરુ ચરણ સરોજ રજ, નિજ મન સુકુર સુધાર;
વરણું રઘુવર વિમલ યશ, જો દાયક ફલ ચાર. સીયાં ૧
તુલસીકૃત રામાયણ, રામ કથા અનુસાર;
પ્રેમે ગાદી પાથરું, આવોને પવનકુમાર. સીયાં ૨
આવો હનુમન્ત બિરાજ્યો, કથા સુનહું ઇતિહાસ;
તુમ સેવક રઘુવીરકે, મેં તુમ ચરણકે દાસ. સીયાં ૩
સમરૂં માતા સરસ્વતી, વાણી અવિચળ આપ;
ગાઉં ગુણ ગોવીંદના, ટળે ભવોભવ તાપ. સીયાં ૪

સોરઠા:—વંદૌ ગુરુપદ કંજ, કૃપાસિન્ધુ નર રૂપ હરિ;
મહામોહ તમ પુંજ, બસુ બચન રવિકર નિકર. સીયાં ૫
પ્રગટ વિશંભર નાથ, સકલ વિશ્વપાલન સદા;
વ્રજ ગોપીનકે ધામ, સો ગોરસ ચોરી કરત. સીયાં ૬
નિરખિ નિરખિ પ્રભુ રૂપ, બ્રહ્માદિ વિનતિ કરત;
જય જય ત્રિભુવન ભુપ, પાહિ પાહિ શરણાગત. સીયાં ૭
કઠિન પ્રેમકો પંથ, જહાં નેમકી ગતિ નહી;
કહત સકલ સદ્યન્થ, પ્રેમભાવસેં વશ હરી. સીયાં ૮

વિશ્વામિત્ર રામ દર્શન.

દોહરોઃ—ઇહિ વિધિ કરત મનોરથ, જાત ન લાગિ વાર;
કરિ મજ્જન સરયુ સહિલ, ગયે ભૂપ દરબાર. સીયા૦

ચોઃ—મુનિ આગમન સુના જળ રાજા, મિલન ગયેઉ લે વિપ્રસમાજ;
કરી પ્રણામ મુનિહિ સન્માની, નિજ આસન ખેઠારે આની.
ચરણ પખારિ કીન્હ અતિપૂજા, મોસમ આજ ધન્ય નહિ ફૂળ;
વિવિધ ભાંતિ લોજન કરવાવા, મુનિવર હૃદય હર્ષ અતી પાવા.
પુનિ ચરણન મેલે સુત ચારી, રામ દેખી મુનિ વિરતિ વિસારી;
ભયે મગન દેખત મુખ શોભા, જનુ ચક્રાર પૂરણ શશિ લોભા.
તળ મન હર્ષિ બનચ કહે રાઉ, મુનિ! અસ કૃપા કીન્હ નહિ કાઉ.
કેહિ કારણ આગમન તુઘારા, કહહું સો કરત ન લાવહું ખારા.
અસુર સમુહ સતાવહિ મોહિ, મેં યાચન આયેઉ નૃપ તોહિ;
અનુજ સમેત દેઉ રઘુનાથા, નિશિચરવધ મેં હોઉ સનાથા.

દોહરોઃ—દેહુ ભૂપ! મન હર્ષિતહિ, તજહું મોહ અજાન;
ધર્મ સુયશ નૃપ તુમ કહું, ઇન કહું અતિ કલ્યાન. સીયાવર૦

ચોઃ—મુનિ રાજા અતિ અપ્રિય બાની, હૃદયકંપ મુખ દ્યુતિ કમુલાનિ;
ચોથે મન પાયઉ સુત ચારી, વિપ્ર! વચન નહિ કહેઉ વિચારી.
માંગહુ ભૂમિ-ધેનુ-ધનકોશા, સર્વસ દેઉ આજ તણ રોષા;
દેહ પ્રાણુ તે પ્રિય કષ્ટ નાહિ, સોઉ મુનિ! દેઉ નિમિષ એકમાંહિ.
સખસુત પ્રિય મોહિ પ્રાણુકી નાઈ, રામ દેત નહિ બને ગુંસાઈ;
કહું નિશિચર અતિધોર કઠોરા, કહાં સુંદર સુત પરખ કીશોરા*
‘ મુનિ નૃપ ગીરા પ્રેમરસ સાની, હૃદય હર્ષ માના મુનિ જાની;
તળ વસિષ્ઠ બહુવિધિ સમુજવા, નૃપ સંદેહ નાશ કહું પાવા.
અતિઆદર દોઉ તનય યુલાયે, હૃદય લાય બહુ ભાન્તિ સિખાયે;
મેરે પ્રાણુનાથ સુત દોઉ, તુમ મુનિ પિતા આન નહિ કોઉ.

*મજો નિત્યઃ શાશ્વતોઽયં પુરાણો, ન હન્યતે હન્યમાને શરીરે । (કઠોપનિષદ્)

સર્વેન્દ્રિયગુણભાસં, સર્વેન્દ્રિયવિવર્જિતમ્ । (શ્વેતાશ્વતરોમનિષદ્)

અસકલં સર્વમૃતંચ, નિર્ગુણં ગુણભોક્તૃ ચ ॥ (ગીતા અ. ૧૩-૧૪)

પરમ ધર્મ.

(લક્ષ્મણ કેવલ સંવાદ)

યદા તે મોહકલિઙ્ગ, બુદ્ધિર્બલિતરિવ્યસિ ।

તદા ગંતાસિ નિર્વેદં, શ્રોતવ્યસ્ય શ્રુતસ્ય ચ ॥ ૬૨ ॥

(ગીતા અ. ૨)

ચોઃ—બોલે લપણ મધુર મૃદુ ભાની, જ્ઞાન વિરાગ ભક્તિ રસસાની;
કાહું ન કોઈ સુખદુઃખકર દાતા, નિજ કૃત કર્મ ભોગ સખ જાતા.
યોગ વિયોગ ભોગ ભલ મંદા, હિત અનહિત મધ્યમ બ્રમ કંદા;
જન્મ મરણ જહાં લગિ જગજાલુ, સંપતિ વિપતિ કર્મ અરૂ કાલુ.
ધરણિ-ધામ ધન-પુર-પરિવાર, સ્વર્ગ નર્ક જહાં લગિ વ્યવહાર;
દેખિય સુનિય શુષ્ટિય મનમાંહિ, માયા કૃત પરમારથ નાહિ.

દોહરોઃ—સ્વપ્ને હોઈ બિખારિ નૃપ, રંક નાક પતિ હોઈ;
બગે લાલ ન હાનિ કશું, તિમિ પ્રપંચ જીવ જોય. સ્ત્રીયાં
[દષ્ટાંત-તારાચંદ દિશાવળનું મહેમદાવાદમાં-પથારીમાં-લગ્ન]

ચોઃ—અસ વિચારી નહિ કિજીય રોધુ, કાહુંહિ વાદિ ન દેઈએ દોધુ;
મોહ નિશા સખ સોવ નિહારા, દેખહિ સ્વપ્ન અનેક પ્રકારા.
ચહિ જગ યામિની જાગહિ યોગી, પરમારથી પ્રપંચ વિયોગી;
યા નિશા સર્વજૂતાનાં, તસ્પાં જાગર્તિ સંયમી ।

યસ્પાં જાગર્તિ મૃતાનિ, સા નિશા પશ્યતો મુનેઃ ॥ ૬૧ ॥

(ગીતા અ. ૨)

જાનિય તખહિ જીવ જગજાગા, જળ સખ વિષય વિદાસ વિરાગા.
હોઈ વિવેક મોહબ્રમ ભાગા, તખ રઘુનાથ અરણ્ય અનુરાગા;
સખા પરમ પરમારથ એહું, મન કમ બચન રામપદ નેહું.

એટલા માટેજ કહે છે કે—

ચોઃ—પુત્રવતી યુવતી જગ સોઈ, રઘુવર ભક્ત બાસુ સુત હોઈ.

[નોંધ—ગુલ્હસીકૃત રામાયણનો વિશેષ રસ પીવો હોય તેમણે મોક્ષવાણી વાંચવી. આ પ્રસંગે તેમાંથી છે.]

કેવટ આખ્યાન.

આપસ્વાચરણં મુવસ્ય ચ વયો, વિષા ગર્જદસ્ય કા ।

કુઞ્જાયા કિસુ નામરૂપમધિકં, કિં સંસદામ્નોઃધનમ્ ॥

કા જાતિર્ વિદુસ્ય વાદવપતે-સ્યસ્ય કિં વૈશ્વં ।

મત્તયા તુષ્યતિ કેવલં ન તુ ગુર્જૈર્-મક્તિપ્રિયો માધવઃ ॥

ચો:-ભસુ વિયોગ વિકલ પશુ ઐસે, પ્રભ માતુપિતુ જીવહિ કેસે;
વર વસ રામ સુમંત્ર પઠાયે, સુરસરી તીર આપુ ચલી આયે.
માંગી નાવ ન કેવટ આના, કહેઉ તુલાર મરમ મેં જાના;
ચરણ કમલરજ કહ સખ કેાઇ, માનુષ કરણી મુરી કછુ હોઇ.
હુઅત શીલા ભઇ નારી સુહાઇ, પાહનતે ન કાઠ કઠીનાઇ;
તરણીહ મુની ઘરની હુઇ જાઇ, વાટ પરે મોરી નાવ ઉડાઇ.
યહ પ્રતિપાલોં સખ પરિવાર, નહિં જાનો કછુ ઔર કખાર;
જે પ્રભુ અવશી પારંગા ચહહુ, મોહિપદ પદ પખારન કહહુ.

છાંદ:-પદ પદ ધોઇ ચઢાઇ નાવ, ન નાથ ઉતરાઇ ચહોં,
મોહિ રામ રાઉરી આની દશરથ, શપથ સખ સાચી કહોં.
વર તીર મારહિ લછણપેં, જળ લગી ન પાંવ પખારીહું,
તખ લગી ન તુલસીદાસ નાથ કૃપાલુ પાર ઉતારીહું.

સોરઠો:-સુની કેવટકે જૈન, પ્રેમ લપેટે અટપટે;
.. વિહુંસે કરણા અચન, ચિતે જાનકી લછણ સન.

ચો:-કૃપાસિંધુ બોલે મુસકાઇ, સોઇ કરહુ જેહિ નાવ ન જાહિ;
વેગી આની જલ પાવ પખાર, હોત વિલંબ ઉતારહુ પારોં.
જાસુ નામ સુમીરત એક વીરા, ઉતરહિ નર લવસિંધુ અપારા;
સો કૃપાલુ કેવટહિ નીહોરા, જેહી જગ કિયે તિહુ પગતે ચોરા.
પદનખ નીરખી દેવ સરી હરખી, સુની પ્રભુ જાચન મોહમતિ કરતિ;
કેવટ રામ રજાયસુ પાવા, પાની કઠઉતા ભરિ લઇ આવા.
અતિ આનંદ ઉમંગી અનુરાગા, ચરણ સરોજ પખારન લાગા;
વર્ષ સુમન સુર સકલ સિરાહી, ચહિસમ પુણ્યપુંજ કેાઉ નાહિ.

રાવણુ મારીચ પ્રસંગ.

ચો:-દશમુખ ગયેઉ જહાં મારીચા, નાય માચ સ્વારથરત નીચા;
નમન નીચકી અતિ દુઃખદાઇ, જિમિ અંકુશ ધનુ ઉરગ બિલાઇ;
ભયદાયક ખલકી પ્રિય બાની, જિમિ અકાલકે કુસુમ ભવાનિ!

દોહરો:-કરી પુજા મારીચ તખ, સાદર પૂછી ખાત;
કવન હેતુ મન વ્યથ અતિ, એકસર આયેઉ તાત. સીચાવર૦

ચો:-દશમુખ સકલ કથા તેહિ આગે, કહી સહીત અભિમાન અભાગે;
હોહુ કપટ મૃગ તુમ છલકારી, જેહિ બિધિ હરિ આનો નૃપનારી.
તેહિ પુનિ કહા સુનુ દશશીશા, તે નરરૂપ ચરાચર ઇશા;
તાસોં તાત વૈર નહિં કીજે, મારે મરીએ જિયાયે જીયે.
મુનિ મખ રાખન ગયઉ કુમારા, વિનુકર શર રઘુપતિ મોહિ મારા;
શત યોજન આયઉ પલમાંહિ, તિન સન વૈર કીયે ભલ નાંહિ.
ભઇ મતિ કીટ ભુંગકિ નાંઇ, જહું તહું મેં દેખોં દોઉ ભાઇ.

[રામબાણુ વાઝ્યાં-હોય તે જાણે-તાજપુરના ધનપાલનો મંદવાડ
અને ચોરાશીની માનતા.]

જે નર તાત તહપિ અતિ શૂરા, તિનહિ વિરોધ ન આઇહિ પૂરા.

x x x x x

‘રા’ અસ નામ સુનત દશકંધર ! રહત પ્રાણુ નહિં મમ ઉર અંતર.
જાહુ ભવન કુલકુશલ વિચારી, સુનત બોધ દિન્દેસિ જાહુ ગારી.

[સુધવીનો વાંદરને ઉપદેશ, અને સુધરીના માળાનો જાંગ.]

શુર જિમિ મૂઠ ! કરસિ મમ બોધા ? કહુ જગ મોહિ સમાન કે બોધા ?*

* જ માં વુષ્કતિનો મૂઠાઃ, પ્રપચંતે નરાધમાઃ ।

માયવાગ્ધૃતજ્ઞાના, આચરં માવમામિતાઃ ॥ ૧૬ ॥

માઈ પ્રકાશઃ સર્વસ્વ, યોગમાવાસમાદૃતઃ ॥

મૂઠોર્ઞ્ય નામિજાનાતિ, લોકો મામમમખ્યમ્ ॥ ૨૧ ॥ (ગીતા અ. ૭)

મવજાગંતિ માં મૂઠા, માનુર્ષી તપુમામિતમ્ ।

પરં માવમજાગંતો, મમ મૂતમદેવરમ્ ॥ ૧૧ ॥ (ગીતા અ. ૬)

તળ મારીય હૃદય અનુમાનો, શકહિ વિરોધ નહિ કલ્યાના;
 શસ્ત્રી-મંત્રી-પ્રભુ-શઠ-ધની, વૈધ બંદિ કવિ માનસ ગુની.
 ઉભય ભાંતિ દેખા નિજ મરણ, તળ તાકેસિ રઘુનાયક શરણ;
 ઉત્તર દેત મોહિ વધહિ અભાગે, કસ ન મરેાં રઘુપતિ શર લાગે.
 અસ્ર જિય જાની દશાનન સંગા, ચલા રામપદ પ્રેમ અભંગા;
 મન અતિ હર્ષ જનાવ ન તેહી, આજુ દેખિહોં પરમ સનેહી.

રાવણુ આમ કેમ બોલે છે ? નિશામાં છે ?

૫૬.

માને છે માઈં માઈં રે—જગીને જોને—
 તલભાર નથી કાંઈ તાઈં રે—જગીને જોને૦
 માણુકને મોતી કેરી—દુકાનો જેણે માંડી,
 હોંજ્યા લઈ કુટી હાંડી રે—જગીને જોને૦ માને છે૦
 સંચરતા હાથી ઘોડા—હજારો જેની સાથે,
 તે ચાલ્યા ખાલી હાથે રે—જગીને૦
 બંડાર ધનના ભરીયા—ભૂપાળે બજવી ભાલા,
 તે ચાલ્યા ઠાલા માલા રે—જગીને૦
 કીરતીઓ જેના નાણા—ની સંભળાતી કાને,
 તે સુતા જઈ સમશાને રે—જગીને૦
 સંસાર સઘળો દેખી—ને ડરતો જેની શહેમાં,
 તે ચોંજ્યા જઈને ચહેમાં રે—જગીને૦
 રૂપિરાજ કહે રૂઢિયામાં—રહેનારો જેથી રીજે,
 કામો તો એવા ફીજે રે—જગીને૦

રામ હનુમાન મિલાપ.

જો:-આમે ચલે બહુરિ રઘુરાઈ, રૂપમૂક પર્વત નિસરાઈ;
તહું રહ સચિવ સહિત સુશિવા, આવત દેખી આતુલબલ સીવા.
અંતી સખીત કહ સુનુ હનુમાના, પુરૂષ મુગલ બલરૂપ નિધાના;
ધરિ' બહુરૂપ દેખતે ભાઈ, કહિ સુભાન જિય સેન બુઝાઈ.
પઠવા પાલિ હોય મન મેલા, ભાગેં તુરત તબેં ચહ શેલા;
વિપ્રરૂપ ધરિ કપિ તહું ગયેઉ, માથ નાથ પૂછત અસ ભયઉ.
કો તુમ રથામલ ગૌર શરીરા, ક્ષત્રિય રૂપ ફિરહુ વન વીરા ?
કઠિન ભૂમિ કોમલ પદ ગામી, કવન હેતુ વન વિચરહુ સ્વામિ ?
મૃદુલ મનોહર સુંદર ગાતા, સહત દુઃસહ વન આતપ ખાતા;
કો તુમ તીન દેવનમહું કોઉ ? નર નારાયણ કો તુમ હોઉ ?

દો:-જગકારણ તારણ ભવહિ, ભંજન ધરણિ ભાર;

કોઈ તુમ અખિલ ભુવનપતિ ? લીન્હ મનુજ અવતાર ? સીયાવર૦

જો:-હુંસી જોલે રઘુવંશ કુમારા, વિધિકર લિખા કો મેટનહારા !
કોશલેશ હશરથકે જાએ, હમ પિતુ બચન માની વન આએ.
નામ રામ લક્ષ્મણ હોઉ ભાઈ, સંગ નારી સુકુમારી સુહાઈ;
ચહું હરિ નિશિચર જૈદેહી, જોજત વિપ્ર ફિરહિ હમ તેહી.
આપન ચરિત કહા હમ ગાઈ, આપ કહહું નીજ કથા જુઝાઈ;
પ્રભુ પહિયાની પર્યો ગહિ ચરણા, સો સુખ ઉમા ભય નહિ વરણા.
પુલકિત તનુ મુખ આવ ન વચના, દેખત રૂચિર વેશકી રચના;
પુનિ ધીરજ ધરિ અસ્તુતિ કીન્હા, હર્ષ હૃદય નિજ નાથહિ ચિન્હા.
મોર ન્યાઉ મેં પુછ્યા સાંઈ, તુમ કસ પૂછહું નરકી નાંઈ ?
તવ માયાવશ પ્રીરોં ભુલાના, તાતે મેં નહિ પ્રભુ પહિયાના.

દો:-એક મંદમેં મોહવશ, કુટિલ હૃદય અજ્ઞાન;

પુનિ પ્રભુ મોહિ વિસારેહુ, દિનજંધુ ભગવાન—સીયાવર૦
સુનો કપિ જિય જાન જનિ ઉના, તેં મમ પ્રિય લક્ષ્મણુતે દુના,
સમદર્શી મોહી કહ સજ કોઉ, સેવક પ્રિય અનન્ય ગતિ હોઉ.

*સમોઽર્હ સર્વમૂતેષુ, ન દ્રેષ્યોઽસ્તિ ન પ્રિયઃ ।

તે મર્જતિ તુ મામ્ ભક્ત્યા, મયિ તે તેષુ વાપ્યહં ॥૨૧॥ (ગીતા અ. ૬)

સુગ્રીવની વૈરાગ્ય વૃત્તિ.

ઉપજા જ્ઞાન બચન તબ બોલ્યા, નાથકૃપા મન ભયઉ અડોલ્યા;
 સુખ સંપત્તિ પરિવાર બડાઇ, સખ પરિહરિ કરિહૈં સેવકાઇ.
 ચહ સખ રામ ભક્તિકે વાઘક, કહહિ સંત તવ પદ અવરાધક;
 શત્રુ મિત્ર સુખદુઃખ જગમાંહિ, માયાકૃત પરમારથ નાંહિ.
 વાલિ પરમહિતુ બસુ પ્રસાદા, મિલે રામ તુમ શમન વિષાદા;
 સ્વપ્નેહુ જેહિ સંન હોઇ લરાઇ, બગે સમુજત મન સંકુચાઇ.
 અખં પ્રભુ કૃપા કરહુ ઇહિ ભાંતિ, સખ તજી ભજન કરૈં દીનરાતી;
 મુનિ વિરાગ-સંયુત કપિ વાણી, બોલે વિહંસી રામ ધનુ પાણી.
 ‘જો કહુ-કહા સત્ય સખ સોઇ, સખા વચન મમ મૃધા ન હોઇ;’
 નટ મર્કટ ઇવ સખહિ નચાવત, રામ ખગેશ વેદ અસ ગાવત.*

સુગ્રીવનો પશ્ચાતાપ.

શ્લોક:-નાથ વિષયસમ મદ કહુ નાંહિ, મુનિ મન મોહ કરે ક્ષણમાંહિ;
 અતિશય પ્રબલ દેવ તવ માયા, છુટ જખહિ કરહુ તુમ હાયા.

શ્રેયી દોષા ગુણમયી, મમ માયા કુરત્યયા ।

મામેવ યે પ્રવચંતે, માયામેતાં તરંતિ તે ॥ ૧૪ ॥ (ગીતા અ. ૭)

[વણુબરાની કુતરી વણુબરાના ઓળખીતાને ન ભસે, બાકી
 બીજાને ફાડી ખાય.]

વિષય વિવશ સુર નર મુનિ સ્વામિ, મેં પામર પશુ કપિ અતી કામી;
 નારી નૈનશર બાહિ ન લાગા, ઘોર ક્રોધ તમ નિશિ સો બગા.

તાવન્મહત્વં પાંડિત્યં, વિવેકિત્વં કુલીનતા ।

વાવજ્જ્વલતિ નાકેષુ, હન્તિ પંચેષુ પાવકઃ ॥ ૧૫ ॥

માલિનિવૃત.

મંવતિ વક્તસિ સંગ-સ્વાગમુદિવ્ય વાર્તા, શ્રુતમુક્તરમુક્તાનાં, કેવલં પળિહતાનામ્ ।
 જવનમરુતસ્ત-પ્રન્યિકામ્બીકલાપમ્, કુવલયનયનાનાં, કો વિહાતું સમર્થઃ ॥ ૧ ॥

ભાવ:-પંડિતો સ્ત્રીના ત્યાગની વાત ‘મુખથી’ કહે, પણ
 હૃદયથી સ્ત્રીનો ત્યાગ કરી શકે નહિ.

ઈશ્વરઃ સર્વમૂતાનાં, હૃદયેર્જુન તિહતિ ।

શ્રામયન્સર્વમૂતાનિ, વંચારુહાનિ મામયા ॥ ૧૬ ॥ (અ. ગીતા ૧૮)

વસંતતિલકાવૃત.

મમેમકુંભવલ્લને મુવિ સન્તિ શૂરાઃ, કેચિત્પ્રચંડયુગરાજ-મવેઽપિ વક્ષાઃ ।

ચિન્તુ મલીમિ વલિનાં પુરતઃ પ્રસન્ન, કન્વર્પદર્પવલ્લને ચિરલા મનુષ્યાઃ ॥ ૬ ॥

(ભાર્તુરિ)

લોભપાશ જેહિ ઝર ન બંધાયા, સો નર તુમ સમાન રધુરાયા;
યહ ગુણ સાધનતે નહિં હોઇ, તુઘરી કૃપા પાવ કોઇ કોઇ.

રામ વાલી સંવાદ.

ચો:-ધર્મ હેતુ અવતરેઉ ગુસાંઇ, મારેઉ મોહિ બંધકી નાંઇ;
મૈ વૈરી સુગ્રીવ પિયારા, કારણ કવન નાથ મોહિ મારા.
અનુજ વધુ લગિની સુતનારી, સુન શંક યે કન્યા સમચારી;
ઇન્હી કુદૃષ્ટિ વિલોકે કોઇ, તાહિ વધે કષ્ટ પાપ ન હોઇ.
મૂઠ તોહિ અતિશય અભિમાના, નારિ સીખાવન ધરસી ન કાના;
મમ ભુજબલ આશ્રિત તેહિ જની, મારા ચહસી અધમ અભિમાની.

દો:-સુનહુ રામ સ્વામિ સુલગ, ચલ ન ચાતુરિ મોરી;
પ્રભુ અજહુ મૈ પાતકી ? અન્તકાલ ગતિ તોરી. સીયાવર૦
ચો:-સુનત રામ અતિ કોમલ બાની, વાલી શીશ પરસેઉ નીજ પાની;
અચલ કરૌ તનુ રાખહુ પ્રાના, વાલી કહા સુનુ કૃપાનિધાના.
જન્મ જન્મ મુનિ ચતન કરાહિં, અન્ત રામ કહિં આવત નાહિં.
જસુ નામબલ શંકર કાશી, હેત સખહિ સમ ગતિ અવિનાશી;
મમ લોચન ગોચર સોઇ આવા, બહુરિકિ પ્રભુ અસ બનહિંબનાવા.

છ:-સો નયન ગોચર, જસુ ગુણ, નિત નેતિ કહિ શ્રુતિ ગાવહિં;
જીતિ પવન મન, ગો નિરસ કરી, મુની ધ્યાન કબહુ કિ પાવહી.
મોહિ જાનિ અતિ, અભિમાન વશ, પ્રભુ કહેઉ રાખું શરિરહિં;
અસ કવન શંક હઠી, કાટિ સુરતરૂ, વારિ કરહિં કરીરહિં.
અખ નાથ કરિ કરૂણા વિલોકહુ, હેહુ યહ વર માંગઉ;
જેહિ ચોનિ જન્મઉ કર્મ વશ, તહું રામપદ અનુરાગઉ.
યહ તનય મમ સમ વિનય બલ, કલ્યાણ પદ પ્રભુ ફીજીએ;
શહિ જાંહ સુર નરનાહ અંગદ, દાસ અપનો ફીજીએ.

હનુમાન જિભિપણ મિલાપ.

ચોઃ-બુવન એક પુનિ દીખ સુહાવા, હરિ મંદિર તહું. ભિન્ન જનાવા;
રામ નામ અંકિત ગૃહ સોહા, વરણી ન બાય દેખી-મમ મોહા.

દોઃ-રામ નામ અંકિત ગૃહ, શોભા વરણી ન બાય;
નવં તુલસીકે વૃન્દ જહું, દેખી હરજે કંપિરાય. સીયાવર૦

ચોઃ-લંકા નિશીથર નિકર નિવાસા, ઇહું કહાં સંજનન કરવાસા;
મન મહું તર્ક કરન કપિ લાગે, તાહિ સમય જિભીપણુ બાગે.
રામ નામ તેહિ સુમિરણુ કિન્હા, હૃદય હર્ષિ કપિ સંજનન ચિન્હા;
ઇહિ સન હઠ કરિહો પહિચાની, સાધુ તે હોય ન કારજ હાનિ.
વિપ્રરૂપ ધરી વચન સુનાયે, સુનત જિભીપણુ ઉઠી તહિ આયે;
કરિ પ્રજ્ઞામ પૂછી કુશલાઇ, વિપ્ર કહહું નિજ કથા ખુઝાઇ.
કો તુમ હરિ હાસનમેં કોઇ, મોરે હૃદય પ્રીતિ અતિ હોઇ;
કો તુમ રામ દીન અનુરાગી, આયહું મોહિ કરન ખડ ભાગી.

દોઃ-તજ હનુમંત કહી સજ, રામ કથા નિજ નામ;
સુનત યુગલ તન પુલક મન, મગન સુમિરિ ગુણગામ. સીયા૦

ચોઃ-સુનહું પવનસુત રહનિ હમારી, જિમિ દશનન્દમેં જીભ જિચારી;
તાત કખહું મોહિ જાનિ અનાથા, કરિહહિ કૃપા ભાનુકુલ નાથા.
તામસ તનુ કંઠ સાધન નાહિ, પ્રીતિ ન પદસરોજ મનમાંહિ;
જાજ મોહિ ભા ભરોંસ હનુમંતા. જિનુ હરિકૃપા મિલહિ નહિ સંતા.
જો રઘુવીર અનુગ્રહ કીન્હા, તો તુમ મોહિ દરશ હટી દીન્હા;
સુનહું જિભીપણુ પ્રભુકી રીતિ, કરહિ સદા સેવકપર પ્રીતિ.

જિભીપણુ રાવણુ સંવાદ.

સુલભાઃ પુરુષા રાજન્, સતતં પ્રિયવાદિનઃ ।

અપ્રિયસ્ય ચ પથ્યસ્ય, વક્તા ઓતા ચ દુર્લભઃ ॥ ૩૭ ॥

(વાલ્મીકિ અરણ્યકાંડ ૩૭)

દોઃ-સચીવ વૈદ્ય ગુરૂ તીન જો, પ્રીય જોલહી ભય આશ;
રાજધર્મ તનુ તીનકર. હોય વેગહિ નાશ. સીયાવર૦

ચો:-જો આપન ઘડહુ કેલ્યાનાં, સુચર સુમતિ શુભ ગતિ સુખં નાના;
તો પરનારી લીલાર ગુંસાર, તને ચૈથ ચંદાકી નાંધ.
ચોહહ ભુવન એક પતી હોઇ, ભુત દ્રોહ તિષ્ઠે નહીં સોઇ;
શુભસાગર નાગર નર જોઉ, અદ્ય લોભ ભલ કહે ન કોઉ.

દો:-કામ કોષ મંદ લોભ સળ, નાથ નરક કર પંથ;
સળ પરીહરી રઘુવીર પદ, ભજહુ કહહિં સદ્ગ્રંથ. સીયાવરં

ચો:-તાત રામ નહીં નર ભુપાલા, ભુવનેશ્વર કાલહુ કર ઠાલા;
પ્રજ્ઞ અનામય અજ ભગવંતા, વ્યાપક અજીત અનાદી અનંતા.
ગોદ્રિજ ધેનુ દેવ હિતકારી, કૃપાસિંધુ માનુષ તનુ ધારી;
જનરંજન ભંજન બલ વ્રાતા, વેદ ધર્મ રક્ષક સુરત્રાતા.
તાહી વૈર તજી નાઇયમાથા, પ્રભુતારતીભંજન રઘુનાથા;
દેહુ નાથ પ્રભુ કહું વૈદેહી, ભજહુ રામ વિનુ હેતુ સનેહી.
શરણુ ગયે પ્રભુ તાહુ ન ત્યાગા, વિશ્વદ્રોહકૃત અધ જેહિ લાગા;
જાસુનામ ત્રય તાપ નસાવન, સોઇ પ્રભુ પ્રગટ સમુઝી જીય રાવન.

દો:-બાર બાર પદ લાગહુ, વિનય કરહું દશ શીશ;
પરહરી માન મોહ મદ, ભજહુ કોશલાધીશ. સીયાવરં

x x x x x

ચો:-સુમતી કુમતી સળકે ઉર રહઇ, નાથ પુરાણ નીગમ અસ કહઇ;
જહાં સુમતી તહું સંપતી નાના, જહાં કુમતી તહું વિપતી નીદાના.

आदित्यस्य गतागतैरहरः, संक्षीयते जीवितं ।

आपारैर्बहुकार्यमारगुरुभिः, कालो न विज्ञायते ॥

હજી જન્મજરાવિપતિચરણં, ત્રાસજ મોત્સ્યયતે ।

पितृणां मोहमयीं प्रमादमदिरा-मुष्मत्समूहं जगत् ॥ ७ ॥

(વૈરાગ્ય સતક).

x x x x x

ચો:-અસ કહી કી-હેસી ચરણ પ્રહારા, અનુજ ગહે પદ બારહીબારા.
ઉમા સંતકી ચહી બડાઇ, મંદ કરત જો કરે ભલાઇ;
તુમ પીતુ સરીસ બલે મોહી મારા, રામ ભજે હીત હોય તુઝારા.

ઝિલીપણુ પ્રયાણ (લંકાથી સુવેલપુર).

કા ચિન્તા મમ જીવને યદિ હરિ, વિશ્વમ્મરો ગીયતે ।

નો વેદર્મકજીવનાય જનની-સ્તત્ત્વં કથં નિઃસરેત્ ॥

હત્યાલોચ્ય સુદુર્મુદુર્યદુપતે, લક્ષ્મીપતે કેવલમ્ ।

ત્વત્પાદામ્બુજસેવનેન સતતં, કાલો મયા નીયતે ॥ ૧ ॥

દો:-રામ સત્ય સંકલ્પ પ્રભુ, સભા કાલવશ તોરી;

મેં રઘુવીર શરણુ અળ, બાઉ દેઉ જનિ ખોરી. સીયાવર૦

ચો:-અલેઉ હર્ષી રઘુનાયક પાહી, કરત મનોરથ ખંડુ મન માંહી;

દેખીહી જાય ચરણુ જલ જતા, અરણુ મૃદુલ સેવક સુખદાતા.

જે પદ પરસી તરી રૂપી નારી, હંડક કાનન પાવનકારી;

જે પદ જનકસુતા ઉર લાયે, કપટ કુરંગ સંગ ધરી ધાયે,

હરહરસર સરોજ પદ જોઇ, અહો ભાગ્ય મેં દેખવ સોઇ.

દો:-જન પાવનકી પાહુકા, ભરત રહે મન લાય;

તે પદ આજ વીલોકીહી, ઇન નયન અળ જાય. સીયાવર૦

ચો:-જનિ ન જાય નિશાચરમાયા, કામરૂપ કેહી કારણુ આયા;

લેહ હમાર લેન શક આવા, રાખીય ખાંધી મોહી અસભાવા.

સખા નીતિ તુમ નીક વિચારી, મમ પણુ શણીગત ભયહારી;

સુનિ પ્રભુ વચન હર્ષ હનુમાના, શરણીગત વત્સલ ભગવાના.

• x x x x x

કોટી વિપ્ર વધ લાગહી જાહુ, આયે શરણુ તન્નેં નહી તાહુ;

સન્મુખ હોય જીવ મોહી જખહી, જન્મ કોટીઅધ નાશી તખહી.

પાપવાંત કર સહજ સ્વભાઉ, ભજન મોર તેહી ભાવ ન કાઉ;

જો પૈ દુષ્ટ હૃદય સો હોઇ, મોરે સન્મુખ આવકી સોઇ,

નિર્મલ મન જન સો મોહી પાવા, મોહી કપટછલ છીદ્ર ન ભાવા.

રામ જિભીપણ સંવાદ.

દો:-ઉભય ભાંતી લે આવહુ, હુંસ કહ કૃપાનીધાન;

જય કૃપાહુ કહી કાપ ચલે, અંગદાદી હનુમાન. સીયાવર૦

ચો:-દૂર હીતે દેખે દોહ બ્રાતા, નયનાનંદ દાનકે દાતા;

ખહુર રામ છખી ધામ વિલોકી, રહ્યો ઠઠકી ઇક પગ ટક રોકી.

x x x x x

નયન નીર પુલકીત અતી ગાતા, મન ધરી ધીર કહી મૃદુ બ્રાતા;
નિશીચર વંશ જન્મ સુર ત્રાતા ! નાથ ! દશાનન કર મેં બ્રાતા,
સહજ પાપ-પ્રિય તામસ દેહા, યથા ઉલ્લકહી તમપર નેહા.

દો:-શ્રવણ સુચશ સુની આયઉં, પ્રભુ ભંજન ભયભીર;

ત્રાહી ત્રાહી આરત હરણ, શરણ સુખદ રઘુવીર. સીયાવર૦

ચો:-કહું લકેશ સહીત પરીવારા, કુશલ કુઠાહર વાસ તુલારા;

ખલ મંડલી ખસહુ દીન રાતી, સખા ધર્મ નિખડે કેહી ભાંતી.

મેં જાનોં તુલારી સખ રીતી, અતીનય નિપુણ ન ભાવ અનીતિ,

વરૂ ભલવાસ નરક કર તાતા, દુષ્ટ સંગ જનિ દેઇ વધાતા !

અખ પદ દેખી કુશલ રઘુરાયા, જો તુમ કીન્હ જાની જનદાયા.

દો:-તખ લગી કુશલ ન જીવ કહું, સપનેહુ મન વિશ્રામ;

જખ લગી ભજન ન રામકો, શોક ધામ તજી કામ. સીયાવર૦

ચો:-તખ લગી હૃદય ખસત ખલ નાના, લોભ મોહ મત્સર જદમાના;

જખ લગી ઉર ન ખસત રઘુનાથા, ધરે આપ સાચક કટી બાથા.

મમતા તરૂણ તિમીર અધીયારી, રાગ દ્રેષ ઉલુક સુખકારી;

તખ લગી વસત જીવ ઉરમાંહી, જખ લગી પ્રભુ પ્રતાપ રવિનાહિ.

અખ મેં કુશલ મીટે ભય ભારે, દેખી રામપદ કમલ તુમ્હેરે;

તુમ કૃપાહુ બપર અનુકુલા, તાહી ન બ્યાપ ત્રિવીધ ભય શૂલા.

મેં નિશીચર અતી અધમ સ્વભાઉ, શુભ આચરણ કીન્હ નહી કાઉ;

ભસુરૂપ મુની ધ્યાન ન પાવા, સો પ્રભુ હર્ષિ હૃદય મોહી લાવા.

દો:-અહો ભાગ્ય મમ અમિત અતિ, રામ કૃપા સુખપુંજ;

દેખેઉં નયન વિરંચિ શીવ, સેવ્ય યુગલ પદ કંજ. સીયાવર૦

ચો:-સુનો સખા નિજ કહ્યો સ્વભાઉ, જાન લુશંડી શંભુ ગીરભાઉ,
 જે નર હોય ચરાચર દ્રોહી, આવે સભય શરણુ તકી મોહી.
 તજી મદ મોહ કપટ છલનાના, કરો સઘ તેહી સાધુ સમાના;
 જનની જનક બંધુ સુતદારા, તન ધન ભુવન સુહૃદ પરિવારા.
 સખકી મમતા ત્યાગ બટોરી, મમ પદ મનહી બાંધી બટી ડોરી;
 સમદર્શી ઇચ્છા કધુ નાહી, હર્ષ શોક લય નહી મનમાંહી.
 અસ સજજન મમ ઉર બસ કૈસે, લોભી હૃદય બસત ધન જૈસે;
 તુમ સારીખે સંત પ્રીય મોરે, ધરો દેહ નહી આન નીહોરે.

પ્રભુ ક્યાં વસતા હશે ?

[વાદમીકિ રામદર્શન.]

દોહરો:-શુચિ સુંદર આશ્રમ નિરખિ, હરખે રાજીવ નૈન;

મુનિ રઘુવીર આગમન મુનિ, આગે આયે લૈન. સીધાવર૦

ચો:-મુનિ કહ્યું રામ હંડવત્ કીન્હા, આશીર્વાદ વિપ્રવર દીન્હા;
 દેખી રામ છબિ નયન જીડાને, કરી સન્માન આશ્રમહિ આને.
 મુનિવર અતિથી પ્રાણપ્રિય પાયે, તખ મુનિ આસન દિયે સુહાયે.

વાદમીકિ મન આનંદ ભારી, મંગલ મૂરતિ નયન નહારી;
 તખ કર કમલ જેરી રઘુરાઈ, બોલે વચન શ્રવણુ સુખદાઈ.
 તુમ ત્રિકાલદર્શી મુનિ નાથા ! વિશ્વ બહર જિમિ તુઘારે હાથા.

જગ પેખન તુમ દેખનહારે, વિધિ હરિ શંભુ નઆવનવારે;
 તેઉ ન જાનહિ મર્મ તુઘારા, ઓર તુઘાહિ કો જાનનહારા.
 સો જાને જેહિ દેહુ જનાઈ, જાનત તુમ્હે તુઘારિ હોઈ જાઈ;

સુનહુ રામ અખ કહૌ નિકેતા, બસહુ જહાં સિય લખણુ સમેતા;
 જીનકે શ્રવણુ સમુદ્ર સમાના, કથા તુઘારિ સુભગ સરિનાના.
 ભરહિ નિરંતર હોહિ ન પૂરે, તિનકે હૃદય સદન તવ રૂરે.

શિશ નમહિ સુર ગુરદ્રિજ દેખી, પ્રીતિ સહિતકરી વિનય વિશેખી;
 કર નીત કરહિ રામપદ પૂજા, રામ ભરોસા હૃદય નહિ દૂજા.

ચરન રામ તિરથં ચઢી જાહી, રામ જસહુ તિનકે મન માંહિં;
 મંત્રસજ નિત જપહિ તુઘારા, પૂજહિ તુમહિ સહિત પરિવારા.
 તુમતે અધિક ગુરહિ જીય જાનિ, સકલ ભાવસેવહિં સન્માની;
 તુમહિ છોડ ગતિ દુસરી નાંહિ, રામ જસહુ તિનકે ઉરમાંહિ
 જનંની સમ જાને પરનારી, ધન પરાય વિષ તે વિષ ભારી;
 રામ ભક્ત પ્રિય લાગહિ જેહિ, તેહિ ઉર જસહુ સહિત વૈદેહી.
 જાતિ પાંતિ ધન ધર્મ જડાઇ, પ્રિય પરિવાર સદન સમુદાઈ;
 સખ તજી તુઘાહિ રહૈ લવલાઇ, તાકે હૃદય જસહુ રઘુરાઇ.

સુતીક્ષણ રામદર્શન.

શ્લોક:-મુનિ અગત્ય કર શિષ્ય સુજના, નામ સુતીક્ષણ રત ભગવાના;
 મન કમ વચન રામપદ સેવક, સુપનેહુ આન ભરોસ ન દેવક.
 પ્રભુ આગમન શ્રવણ સુનિ પાવા, કરન મનોરથ જહુ વિધિ ધાવા;
 હે વિધિ ! દિનજંધુ રઘુરાજા, મોસેં શકપર કરિહહિ દાયા ?
 સહિત અનુજ મોહ રામ ગુંસાઈ, મિલિહહિ નિજ સેવકકી નાંઈ ?
 મોરે જીય ભરોસ દદ નાહિં, ભક્તિ ન વિરતી જ્ઞાન મન માંહિં.
 નહિ સતસંગ યોગ જપ યાગા, નહિં દદ ચરણકમલ અનુરાગા;
 એક જાનિ કરુણાનિધાનકી, સો પ્રિય જાકે ગતિ ન આનકી.

શ્રીકૃષ્ણ કહે છે કે—

અનન્યાર્થિતયંતો માં, યે જનાઃ પર્યુપાસતે ।

તેષાં નિત્યાભિયુક્તાનાં, યોગક્ષેમં વહામ્યહં ॥ ૨૨ ॥ (ગીતા અ. ૯.)

છંદ:-સોઉ પરમ પ્રિય અતી પાતકી, જીન કળહુ પ્રભુ સુમીરણ કીયો;
 તે આજ મેં નીજ નૈન દેખાઉં, પુરિ પુલકીત હિય ભરો. :
 જે પદ સરોજ અનેક મુનિ ઉર, ધ્યાન કળહુક આવહિં;
 તે રામ શ્રીરઘુવંશ મણિ પ્રભુ, પ્રેમ તે સુખ પાવહિં.

શ્રીકૃષ્ણ કહે છે કે:—

અપિ चेत्સ દુરાચારો, ભજતે મામનન્યમાક્ ।

સાધુરેવ સ મતન્યઃ, સમ્યાન્ન્યવસિતો હિ સઃ ॥ ૩૦ ॥

ક્ષિપ્રં ભવતિ ધર્માત્મા, શશ્વજ્ઞાંતિ નિગજ્ઞતિ ।

કૌંતેય પ્રતિજાનીહિ, ન મે મક્તઃ પ્રણમ્યતિ ॥ ૩૧ ॥

મામ્ હિ પાર્થ વ્યવશિત્ય, ચેઽપિ સ્યુઃ પાપયોનયઃ ।

ક્ષિયો વૈશ્યાસ્તયા ચૌદાસ-તેઽપિ ચાંતિ પરાં ગતિમ્ ॥ ૩૨ ॥

દોઃ-પન્નાંગરિ સુનુ પ્રેમ સળ, ભજન ન દૂસર આન;

ચહુ વિચારી પુનિ પુનિ મુનિ, કરી રામ ગુણ ગાન. સીયા૦

ચોઃ-હોઈહિ સફલ આજ મમ લોચન, દોષિ વઢન પંકજ ભવ મોચન;

નિર્ભર પ્રેમ મગન મુનિ જ્ઞાની, કહિ ન જાય સો દશા ભવાની.

દિશા વિદિશા પથ નહિં સૂઝા, કો મેં? ચલેઉ કહું? નહિં જૂઝા;

કખહુક ફિર પાછે મુનિ જાઈ, કખહુક નૃત્ય કરે ગુણ ગાઈ.

અવિરલ પ્રેમભક્તિ મુનિ પાઈ, પ્રભુ દેખહિં તરૂં ઓટ લુકાઈ;

અતીશય પ્રીતિ દોષિ રઘુવીરા, પ્રગટે હૃદય હરણુ ભવપ્રીરા.

મુનિ મગ મોંઝ અચલ હોઈ વૈરા, પુલક શરીર ફનસ ફલ જૈસા;

તળ રઘુનાથ નિકટ ચલિ આયે, દોષિ દશા નિજ જન મન ભાયે.

x x x x x

પરેઉ લકુટ ઈવ ચરણુ ન લાગિ, પ્રેમ મગન મુનિવર ખડલાગી;

ભુજ વિશાલ ગહિ લીયે ઉઠાર્, પરચ પ્રીતિ રાખે દર લાઈ.

મુનિહિ મિલન અસ સોહ કૃપાલા, કનક તરૂંહિ જનુ ભેટ તમાલા;

રામ વઢન વિલોકી મુનિ ઠાઠા, માનહું ચિત્રમોંઝ લિખ કાઠા.

—*—

શ્રીરામલક્ષ્મણ જ્ઞાનચર્યા.

[સ્થળ-પંચવટી.]

ચોઃ-મેં અરૂ મોરિ તોરિ તો માયા, જેહિ વશ કીન્હે જીવ નિકાયા;

જો! ગોચર જહું લગિ મન જાઈ, સો સળ માયા જાનહુ ભાઈ.

x x x x x

જ્ઞાન માન જહાં એકો નાંહિ, દેખત પ્રભરૂપ સળ માંહિ;

કહિય તાત સો પરમ વિરાગી, તૃણ સમ સિદ્ધિ તીન ગુણ ત્યાગી.

દોહરોઃ-માયા ઇશ ન આપકો, જાનિ કહે સો જીવ;

ખંધ મોક્ષપ્રદ સર્વપર, માયા પ્રેરક શીવ. સીયાવર૦

ઓ:-ધર્મ તે વિરતિ યોગ તે જ્ઞાના, ^૧જ્ઞાન મોક્ષપ્રદ બેદ બખાના;
 જાતે વેગિ દ્રવૌ મેં લાઇ, સો મમ લક્ષિત લક્ષ્ય સુખદાઇ.
 સો સ્વતંત્ર અવલંબન આના, તેહિ આધીન જ્ઞાન વિજ્ઞાના;
 લક્ષિત તાત ! અનુપમ સુખ મૂલા, મિલે જો સંત હોઈ અનુકૂલા.
 લક્ષિતકે સાધન કહૌં બખાની, સુગમ પંથ મોહિ પાવહિ પ્રાની;
^૨પ્રથમહિ વિપ્ર ચરણ અતી પ્રોતિ, ^૩નિજ નિજ ધર્મ નિરત શ્રુતિ રીતિ.
 ઇહિકર ફલ પુનિ વિષય વરાગા, તળ મમ ચરણ ઉપજ અનુરાગા;
 શ્રવણાદકિ નવલક્ષિત દેહાઇ, મમ લીલા રતિ માત અધિકારી.
 સંતચરણ પંજક અતી પ્રેમા, મન દ્રમ વચન લજન દેદ નેમા;
 ગુર-પિતુ-માત-બંધુ-પતિ દેવા, સળ મોહક જાને દેદ સેવા.
 મમ શુણ ગાવત પુલક શરીરા, ગફગફ ગીરા નયન બહ નીરા;
 કામ આદિ મદ દંભ ન જાકે, તાત ! નિરંતર વશ મેં તાકે.

અંમદ રામ સંવાદ-પ્રેમમાં રામ હાર્યા.

ઓ:-બિસરે ગૃહ સ્વપ્ને હું સિદ્ધિ નાંહી, જિમિ પરદ્રોહ સંતમનમાંહી
 તળ રઘુપત સળ સખા બુલાયે, આય સળહિ સાદર શિર નાયે.
 પ્રેમ સમેત નિકટ બેઠારે, લક્ષ્ય સુખદ મૃદુ બચન ઉચારે;
 તુમ અતિ કીન્હ મોરી સેવકાઇ, મુખપર કેહી બિધિ કરૌં બડાઇ.
 તાતે મોહિ તુમ અતી પ્રિય લાગે, મમ હિત લાગિ લવન સુખ ત્યાગે
 અનુજ રાજ્ય સંપત્તિ વૈદેહી, દેહ ગેહ પરિવાર સનેહી;
 સળ મોહી પ્રિય નહિં તુમહિ સમાના, મૃષા ન કહૌં મોર યહ બાના
 સળ કહું પ્રિય સેવક યહ નીતિ, મોરે અધિક દાસ પર પ્રીતિ;

૧ યથૈચાંસિ સમિદ્ધોઽગ્નિર્, મસ્મસાત્કુસ્તેઽર્જુન ।

જ્ઞાનાગ્નિઃ સર્વકર્માણિ, મસ્મસાત્ કુરુતે તથા ॥ ૩૭ ॥ (ગીતા અ. ૪)

૨ બ્રાહ્મણો જાયમાનો દિ, પૃથિવ્યામધિજાયતે ।

ઈશ્વરઃ સર્વભૂતાનાં, ધર્મકોશસ્ય ગુપ્તયે ॥ ૨૯ ॥ (મનુ અ. ૧)

બ્રાહ્મણસ્ય તુ દેહોઽયં, ક્ષુદ્રકામાય નેવ્યતે ।

કષ્ટાય તપસે ચેહ પ્રેત્યાનંતસુક્ષ્માય ચ ॥

૩ સ્વધર્મે નિષ્ઠનં શ્રેયઃ, પરધર્મો મયાવહઃ ।

સ્વે સ્વે કર્મણ્યભિરતઃ, સંસિદ્ધિં કમતે નરઃ ॥ ૪૫ ॥ (ગીતા અ. ૧૮)

થો:-અંગદ બૈઠિ રહે-નહિ ડોલે, પ્રીતિ જનિ પ્રભુ તાહી ન બોલે.

(પ્રભુએ અંગદને છોડી દઈ જાંશુવંત, નિશાદિ તમામને શીરપાવ આપ્યો. હવે અંગદનો વારો આવતાંજ)

દો:-તથ અંગદ ઉઠી નાયશીર, સજલ નયન કર જોરિ;

અતિ વિનતિ બોલે વચન, મનહુ પ્રેમરસ બોરિ.

થો:-ધ્રુવ સર્વજ્ઞ કૃપાસુખ સિન્ધો, દીન દયાકર આરત બંધો;

મરતીવાર નાથ ! મોહી વાઢી, ગયો તુલ્કારે કોછે ઘાઢી.

અશરણુ શરણુ ગિરદ સંભારી, મોહિ જનિ તજહું ભક્ત ભયહારી

મોરે પ્રભુ ! તુમ ગુરુ પિતુ માતા, જાઉં કહું તજ પદ જલ જાતા.

તુમહિ વિચાર કરહું નરનાહા ! પ્રભુ તજ ભવન કાજ મમ કાહા ?

બાલક અબુધ જાન બલ હીના, રાખહું શરણુ જાનિ જન દીના.

નીચ ટહલ ગૃહકી સખ કરિહૌં, પદ પંકજ વિલોકી ભવ તરિહૌં;

અસ કહી ચરણુ પરે પ્રભુપાંહીં, અબ જનિ નાથ ! કહહું ગૃહ જાહીં.

દો:-અંગદ બચન વિનિત સુન, રઘુપતિ કરૂણા સીવ;

પ્રભુ ઉઠાય ઉર લાયઉ, સજળ નયન રાજીવ. સીયાવર૦

પદ.

હારે હરિ ! તમે મારા ને હું તમારો,

જાણી પોતાને મને તારોરે—હરી તમે૦

બહાનું તમારું માટે શરણુરે લેજો,

અવગુણુ નવ જોશો મારોરે—હરી તમે૦ (૧)

મને તો બહાનું હરિનામ તમારું,

સંસાર લાગે બધો ખારોરે—હરી તમે૦ (૨)

કામ ક્રોધ મારી કેડે પડ્યા છે,

કુડ કપટ મારાં ટાળોરે—હરી તમે૦ (૩)

મહેર કરીને મહારાજ પધારો,

અંત સમે એક દહાડોરે—હરી તમે૦ (૪)

દાસાનો દાસ કહે ગુરૂની કૃપાએ,

આબ્યાં કારજ મારાં સારોરે—હરી તમે૦ (૫)

રામ વસિષ્ઠ મિલાપ.

શ્લોકો:-એકવાર વસિષ્ઠ મુનિ આયે, જહું રામ સુખધામ સુહાયે;
અતિ આદર રઘુનાયક કીન્હા, પદ પખારિ અરણ્યોદક લિન્હા.
રામ સુનહું મુનિ કહ કરજેરી, કૃપાસિંધુ વિનતિ કછુ મોરી;
દેખિ દેખિ આચરણ તુઘારા, હોત મોહ મમ હૃદય અપારા.
મહિમા અમિત વેદ નહિ જાના, મેં કેહિ ભાંતિ કહોં ભગવાના?
ઉપશોહિતી કર્મ અતિ મંદા, વેદ પુરાણ સ્મૃતિ કર નિંદા.
જળ ન લેઉં તખહિ વિધિ મોહિ, કહા-‘લાભ આગે સુત તોહિ.’
પરમાત્મા પ્રજ્ઞ નર રૂપા, હુઈ હૈ રઘુકુલ ભૂષણ ભૂપા.

દો:-તખ મેં હૃદય વિચાર કીય, યોગ યજ્ઞ જપ દાન;
જોહ હિત કરિય સો પાઈ હોં, ધર્મ ન ઇહિ સમ આન. સીયા૦
શ્લોકો:-જપ તપ નિયમ યોગ વ્રત ધર્મા, શ્રુતિ સંભવ નાનાવિધિ કર્મા;
જ્ઞાન દયા દમ તિરથ મજજન, જહું લગિ ધર્મ કહે શ્રુતિ સજજન.
આગમ નિગમ પુરાણ અનેકા, પઠે લિખે કર ફલ પ્રભુ એકા;
તવ પદ પંકજ પ્રીતિ નિરંતર, સખ સાધન કર ફલ ચહ સુંદર.
છૂટે મલકી મલહિ કે ધોયે, ઘૃત કિં પાવ કોઈ વારિ વિલોયે;
પ્રેમ ભક્તિ જલ ઝિનુ રઘુરાઈ, અભયંતર મલ કખહું ન જાઈ.
સોઈ સર્વજ્ઞ તજ સોઈ પંડિત, સોઈ ગુણુજ્ઞ વિજ્ઞાન અખંડિત;
દક્ષ સકલ લક્ષણુ યુત સોઈ, જાકે પદ સરોજ રતિ હોઈ.
દો:-નાથ ! એક વર માંગહું, મોહિ કૃપા કર દેહું;
જન્મ જન્મ પ્રભુ પદ કમલ, કખહું ઘટે જતિ નેહું. સીયા૦

શ્રીચર્યપંચરિકાસ્તોત્ર.

[આઘ શંકરાચાર્યની પ્રસાદી.]

ભજ ગોવિંદ-ભજ ગોવિંદ, ગોવિંદ ભજ મૂઢમતે;
પ્રાપ્તે સન્નિહિતે મરણે, નહિ નહિ રક્ષાનિ ડુકૃન્કરણે—ભજ૦ ૧
ખાલસ્તાવત્કીડાસક્તસ્તરૂણસ્તાવત્તરૂણીરક્ત:
વૃદ્ધસ્તાવચ્ચિંતામગ્નઃ, પરે પ્રજ્ઞણિ કેપિ ન લગ્નઃ—ભજ૦ ૨
અંગં અલિપ્તં પલિપ્તં મુંડં, દશનવિહીનં જાતં તુંડમ્;
વૃદ્ધો યાતિ ગૃહિત્વા દંડં, તદપિ ન મુંચત્યાશાપિંડમ્—ભજ૦ ૩

પુનરપિ જનનં પુનરપિ મરણં, પુનરપિ જનનીજઠરે શયનમ્ ;
 ઈહ સંસારે ખલુ દુસ્તારે, કૃપયાડપારે પાહિ મુરારે—ભજ૦ ૪
 દિનમપિ રજની સાયંપ્રાતઃ, શિશરવસન્તૌ પુનરાયાતઃ
 કાલઃ કીડતિ ગચ્છત્યાયુસ્-તદપિ ન મુંચત્યાશાવાયુઃ—ભજ૦ ૫
 જટિલો મુંડી લુંચિતકેશઃ, કાષાયાંબરમહુધૃતવેષઃ
 પશ્યન્નપિ ન ચ પશ્યતિ લોક, ઉદરનિમિતં ખહુકૃતશોકઃ—ભજ૦ ૬
 વયસિ ગતે કઃ કામવિકારઃ, શુષ્કે નીરે કઃ કાસારઃ
 ક્ષીણે વિક્તે કઃ પરિવારઃ, જ્ઞાતે તત્ત્વે કઃ સંસારઃ—ભજ૦ ૭
 અગ્ને વહ્નિઃ પૃષ્ઠે ભાનૂ, રાત્રૌ ચિયુકસમર્પિતજનુઃ
 કરતલલિક્ષા તટ્તલવાસસ્-તદપિ ન મુંચત્યાશાપાશઃ—ભજ૦ ૮
 યાવદ્દિત્તોપાર્જનસક્રતસ્-તાવન્નિજપરિવારોરક્રતઃ,
 પથ્યાન્નજર્જરભૂતે દેહે, વાર્તા કોડાપ ન પૃચ્છતિ ગેહે—ભજ૦ ૯
 રથ્યાકર્પટવિરચિતકંથઃ, પુણ્યાપુણ્યવિવર્જિતપંથાઃ,
 ન ત્વં નાહં નાયં લોકસ્-તદપિ કિમર્થ ક્રિયતે શોકઃ—ભજ૦ ૧૦
 નારીસ્તનભરજઘનનિવેશં, હૃદ્વા માયામોહાવેશમ્ ;
 એતન્માંસવસાદિ વિકારં, મનસિ વિચારય વારંવારં—ભજ૦ ૧૧
 ગેયં ગીતાનામસહસ્રં, ધ્યેયં શ્રીપતિરૂપમજસ્રમ્ ;
 નેયં સજ્જનનિકટે ચિત્તં, દેયં દીનજનાય ચ વિતં—ભજ૦ ૧૨
 ભગવદ્ગીતા કિંચિદ્ધીતા, ગંગાજલલવક્રલિકા પીતા ;
 યેનાકોરિ મુરારેરચી, તસ્ય યમઃ કિં કુરતે ચચામ્—ભજ૦ ૧૩
 કોડહં કસ્ત્વં કુત આયાતઃ, કા મે જનની કો મે તાતઃ
 ઇતિ પરિભાવય સર્વમસારં, સર્વત્યકત્વા સ્વપ્નવિચારમ્—ભજ૦ ૧૪
 કા તે કાન્તા કસ્તે પુત્રઃ, સંસારોડયમતીવ વિચિત્રઃ
 કંસ્ય ત્વં કઃ કુત આયાતસ્-તત્ત્વં ચિંતય મનસિ બ્રાતઃ—ભજ૦ ૧૫
 સુરતાટનીતરૂમૂલનિવાસઃ, શય્યા ભૂતલમજ્જિનં વાસઃ
 સર્વપરિશ્રદ્ધભોગત્યાગઃ, કસ્ય સુખં ન કરોતિ વિરાગઃ—ભજ૦ ૧૬
 સુચનાઃ—આ સ્તોત્રના પદ્યછેદ તથા અર્થ મોક્ષમણી પ્રથમ ભાગમાં
 થઈ ચૂક્યા છે માટે વિશેષ જ્ઞાનના અધિકારીએ તે ગ્રન્થ વાંચવો. તેની
 કીમત માત્ર સવા આનો છે પોસ્ટેજ અરધો આનો જુદું.

મોટા બન્યા-તો એ શું ?

શરીરં સુરૂપં તથા વા કલત્રં, યશઃશ્રીઃ ચિત્રં ધનં મેરૂં તુલ્યં;
 મનઃશ્રેત્ર લક્ષ્મં હરેરંદ્રિપદ્મે; તતઃ કિં-તતઃ કિં-તતઃ કિં-તતઃ કિં ?
 કલત્રં ધનં યુત્રપૌત્રાદિ સર્વં, ગૃહં બાંધવા સર્વમેદદ્ધિ જ્ઞેતમ્;
 ગુરોરંદ્રિપદ્મે મનઃશ્રેત્ર લક્ષ્મં, તતઃ કિં-તતઃ કિં-તતઃ કિં-તતઃ કિં ?
 ષડંગાદિવેદો મુખે શાસ્ત્રવિદ્યા, કવિત્વાદિ ગદ્યં સુપદ્યં કરોતિ-મનઃ
 વિદેશેષુ માન્યઃ, સ્વદેશેષુ ધન્યઃ; સદાચારવત્તેષુ મંતો ન ચાન્યઃ-મનઃ

x x x x x

અનધ્યાયિ રત્નાનિ ભુક્તાનિ સમ્યક્, સમાલિંગિતા કામિની
 ચામિનીયુ-મનઃ

૫૬.

હારે-હરિના ગુણ ગાઇ દ્યોને-ઘડી ઘડીરે-કાયા કેઈ પેર જાશે પડી.
 બહાલા ગુણ ગાઇ દ્યોને ઘડી ઘડીરે— ”
 બાપાના ગુણ ગાઇ દ્યોને ઘડી ઘડીરે— ”
 રાત દિવસ ધંધામાં રજબ્યો, નિંદા કથા મુખ જડી;
 જોબનમાં જનમારો ખોયો તારી (૨) તારી મહેનત માથેપડી-હરિનાં
 સોનાની ચાંખડીએ ચડતો, તે હીરે ને રત્ને જડી;
 વાંકી ફેાળે કલંગીવાળો બાઇ (૨) જમડા જાશે જડી. હરિનાં
 પેરણ પીતાંબર પલંગે પોહતો, ને ઓઢણ તો પામડી;
 આલોક મુખમાં ઉઘી રહ્યો તું તો (૨) (પણ) તારે માથે પડશે તડી,
 હરિનાં

નાડી ખેંચાશે ને જીભ ઝલાશે, ત્યારે નીર નહિં ઉતરે નળી;
 હજાર વીંછીની વેદના થાશે (૨) જ્યારે સોઇ દીન આવશે ચડી. હરિનાં
 મળ્યું ઘણું પણ વાપરી ન શક્યો, ને દાટી બેઠો કળી;
 લોળે ભગત કહે અંતે તેની, બાંધી ચાલ્યા કાઠડી—ગોવિંદનાં
 બહાલાના ગુણ બાપાના ગુણ

ચોપાઈ.

ટટા તોડ જગતકો નાતા, નહિ કોઈ માત પિતા સુત બ્રાતા;
હરિસો હેતુ નહિ કોઈ અપના, જગ વ્યવહાર રેનકા સ્વમા.
ઠકા ઠાકોર પરમ સનેહી, જીનીયે દીનિ યહ સુંદર દેહી;
નર દેહીકો લહાવો લીજે, પ્રેમ મગન હોઈ હરિરસ પીજે.
તત્તા તેરી સફલ કમાઈ, નરદેહી સમરનકો પાઈ;
હરી લજી ગર્ભવાસસે છૂટો, રામ નામ એસો ધન લૂટો.
થથ્યા થોરા જીવન લાઈ, હરિ બીનું જન્મ અકારથ હોઈ;
ચેતન હોઈ હરિનામ ઉચારો, તનકી ત્રિવિદ્યા તાપ નિવારો.
દદા દેખ જગત વ્યવહારા, માયા જલ બંધ્યા સંસારા;
બંધનસે છુટન જો ચહિએ, શરણુ જાઈ સંતનકો રહીએ.
દોહરોઃ—તુલસી સોઈ ચતુરતા, રામચરણુ લવલીન;
પરધન પરમન હરનકું, વેશ્યા બડી પ્રવીન,

પૂજ્ય બ્રહ્માનંદ સ્વામીનાં કિર્તનો.

કસ્તુરી તાલ.

હરિનામ સુમર સુખધામ, જગતમેં જીવન દો દિનકા—[ટેક]
પાપ કપટ કર માયા જોડી, ગર્વ કરે ધનકા;
સખી છોડ કર ચલા મુસાફર (૨) વાસ હુવા વનકા—જગતમેં
સુંદર કાયા દેખ લુભાયા, લાડ કરે તનકા;
છુટા શ્વાસ બિખર ગઈ દેહી (૨) જ્યો માલા મનકા—જગતમેં
જોખન નારી લગે પીયારી, મોજ કરે મનકા;
કાલબલીકા લગે તમાચા (૨) ભુલ જાય ઠમકા—જગતમેં
યહ સંસાર સ્વપનકી માયા, મેલા પલ છીનકા;
બ્રહ્માનંદ ભજન કર બંદે (૨) નાથ નિરંજનકા—જગતમેં

રાગ પહાડી-તાલ કેરબા.

હારે-મતિ સોના મુસાફર નિંદ ભરી (૨)
 તુમ પરદેશી (ચાર) ભુલે પડે હો, યહ સળ ચોરનકી નગરી-મતિ૦
 પલપલ છીન છીન તાક લગાવે, ચંપત માલ ચુકા નજરી-મતિ૦
 લોક લુંટાર્થ ગયે બહુ તેરે, વિરલા બાચ બચા ગઠરી-મતિ૦
 પ્રદ્યાનંદ કરો અળ ત્યારી, રૈન ખિતાય લાઇ સગરી-મતિ૦

કસ્તુરી તાલ ૩.

તેરી શરણ પડા મેં આય, નાથ મોહિ દે દર્શન પ્યારા—નાથ૦
 ગોકુલ ઢુંડી મથુરા ઢુંડી, બિદ્રાબન સારા;
 કાશીપુરી સંકલ કિર ઢુંડી, ઢુંડા હરદ્વારા—નાથ૦ તેરી૦
 કોઇ વૈકુંઠ કૈલાસ બતાવે, કોઇ સાગર પારા;
 કોઇ કહે સળ જગડે સિતર, વ્યાપક કર્તારા—નાથ૦ તેરી૦
 સંત બતાવે ઘટકે માંહિ, પરગટ ઉજિયારા;
 કોઇ કહે વો અલખ નિરંજન, સળસેં હૈ ન્યારા—નાથ૦ તેરી૦
 ચતુર્ભુજ પીતાંબર સાહે, શીશ મુગટ ધારા;
 પ્રદ્યાનંદ મેં દર્શન પાઉં, બાવું બલિહારા—નાથ૦ તેરી૦

કસ્તુરી તાલ ૩.

શરણ પડેકી લાજ આજ તુમ રાખો ભગવાના—લાજ૦
 જપ તપ યોગ યજ્ઞ નહિ કીન્હા, નહિ તિરથ દાના;
 બિરથા બીત ગઇ સળ ઉમરા, વિષયન ભરમાના—લાજ૦ શરણ૦
 સત્સંગતમેં જૈઠ તુલારા, કિયા ન શુણુ ગાના;
 ભવસાગર જલ દુસ્તર ભારી, કૈસે તર બના—લાજ૦ શરણ૦
 ચોરાસી લખ જીવ જૂન મેં, પુનિ પુનિ ભટકાના;
 તુલારે ભજન બિના નહિ કબહુ, હોય મોક્ષ પાના—લાજ૦ શરણ૦
 દીન દયાલ દયાકે સાગર, તુમ સળ શુણુ ખાના;
 પ્રદ્યાનંદ મેં દાસ તુલારો, મુજે ન ખિસરાના—લાજ૦ શરણ૦

કસ્તુરી તાલ ૩.

તુમ જાય જસે મોહન મથુરા, ગોકુલ કળ આવોગે.

નાથ ! ગોકુલ કળ આવોગે—હાં—તુમ જાય૦
 મોર મુગટ પીતાંબર માળા, ગલ પહરાવોગે;
 જુમના તટપર જ્વાલનકે સંગ, ધેનુ ચરાવોગે—નાથ૦ તુમ૦
 મીઠી ધૂનસેં શ્યામ મનોહર, જેનુ જળવોગે;
 બિંદ્રાબનકી કુંજ ગલિનમેં, રાસ રચાવોગે—નાથ૦ તુમ૦
 છીન છીન સખિયનસેં દધિમાખન, કળ અળ ખાવોગે;
 રાધા ખ્યારિ શૌચ કરે મન, ફિર મિલ જવોગે—નાથ૦ તુમ૦
 અખિયાં તરસ રહિ દર્શનકો, કળ દિખલાવોગે;
 પ્રજ્ઞાનંદ હમારે મનકી, આશ પુરાવોગે—નાથ૦ તુમ૦

ભૈરવી તાલ.

મેરી આલીરિ, (મોહિ) શ્યામ સુંદીર દીખલા દે રે—મેરી૦
 બિન દર્શન મોહે ચૈન ન આવે, ચંદ્રવદન દિખલા દે રે—મેરી૦
 સાંવરી મુરત—મોહની મુરતરી, મુજકો આજ મિલા દે રે—મેરી૦
 જુમનાકે તટપર જંસરી જળવે, મધુરી ટેર સુના દે રે—મેરી૦
 પ્રજ્ઞાનંદ ચરણુ જલીહારિ, નૈના સફલ કરવા દે રે—મેરી૦

૫૬.

(નામ સ્મરણુમાં પ્રીતિ કરો.)

રામૈ રામ રટોને જગમાં, જે ડાહ્યા ને શાણા (૨)
 રામ રસાયણુ મીઠા મેવો, સકળ શાસ્ત્રનો સાર;
 ઉંચ નીચનો મેળ નહીંને (૨), રામ રટોથી પાર—રામૈ રામ૦
 પાઠ પુજ યોગ યજ્ઞ તે, નામ સમાન ન આવે રામ;
 હરતે ફરતે સૂતે બેઠે (૨), જો ઉભરાણુ આવે—રામૈ રામ૦
 યાજ્ઞવલ્ક્યે કહ્યું ભારદ્વાજને, શીવ પારવતી નારિ રામ;
 કાગ ભુશંડિએ કહ્યું ગરુડને, નરભે નામ જલીહારિ—રામૈ રામ૦

૫૬.

કાંઈ નથી જોતા કૃષ્ણ ! કૃપા જ્યાં કરોછો રે;
 કુડી કૃતિ હોય તેને, રૂડી માની દ્યોછો રે—કાંઈ નથી
 અરધે દ્વારે ગુણકાને વૈકુંઠ પમાડી રે;
 સંત જીભ પડ્યા રહ્યા, જપતા રામ દાડી રે—કાંઈ નથી
 નહીં તેનું નહીં જેનું, ભાવ્યું તેમું ભાવ્યું રે;
 કૃપાના સમુદ્ર મારા, તમથી ચાલ્યું આવ્યું રે—કાંઈ નથી
 એવી દયા દયા ઉપર, ક્યારે કરશે રીજ રે;
 કૃપાના સમુદ્ર મારા, પ્રાણ પતિ શ્રીજ રે—કાંઈ નથી

હરીગીત.

હીધે કરોડો દામ, માનવ દેહ આ મળતો નથી,
 તે પશુ વૃથા કહેવાય, જો હરિ ચરણમાં હળતો નથી;
 રાજ રહે અંતર વિષે, શું રામ રટતાં થાય છે,
 જન જાણુ યૌવન જાય છે, ધન જાય છે તન જાય છે. ૧

તાઈ નથી તલભાર, આ સઘળું સદા જનનાર છે,
 ઉપકાર કરવો અન્યનો, સંસારનો એ સાર છે;
 કોને ખબર છે કાલની, ક્ષણમાં જનારો દેહ છે,
 એ સિદ્ધ વાત વિષે તમોને, આજ શો સંદેહ છે? ૨

નિદ્રા અને આળસ તણ, જોતાં નથી કાં જાગીને,
 સંતાઈ જાશે ક્યાં કહો, યમદૂત આગળ ભાગીને;
 નિર્ભય થવા મન હોય તો, કલ્યાણનું સાધન કરો,
 ગઈ પળ ન પાછી સાંપડે, એ કાળનો નિશ્ચય ખરો. ૩

કલ્યાણનાં ને ઉદયનાં, સાધન સમગ્ર તૈયાર છે,
 હાથે ચડયો હીરો ખુવે તે, મૂર્ખનો સરદાર છે;
 અંધા થઈ અમૃત વિસારી, ઝેર શાને સંધરો,
 ગઈ પળ ન પાછી સાંપડે, એ કાળનો નિશ્ચય ખરો. ૪

કેશવકૃતિ.

મીરાં ગાય છે-૫૬.

બોલમા બોલમા બોલમા રે,
 રાધાકૃષ્ણ વિના બીજું બોલમા
 ચાકર સેરડીનો સ્વાદ તજીને,
 કડવો તે લીંમડો છોલમા રે—રાધાકૃષ્ણ
 આંદા સુરજનું તેજ તજીને;
 આગીયા સંગાતે પ્રીત જોડમા રે—રાધાકૃષ્ણ
 હીરા માણેક જવર તજીને,
 કથીર સંગાતે મણી તોલમા રે—રાધાકૃષ્ણ
 બાઇ મીરાં કહે પ્રભુ ગીરધરના શુભ,
 શરીર આપ્યું સમતોલમાં રે—રાધાકૃષ્ણ

કિર્તન.

તારો નેડો લાગ્યો મોઢું રાજા રણછોડરે (૨)
 રાજા રણછોડરે—રંગીલા રણછોડરે. તારો
 અધમ બોધારણુ નામ તમારું, મહાતમ તેનું મોઢુંરે;
 હરતો કરતો તુજને સમરું, બાકી સરવે મોઢુંરે. તારો
 કાશી દેખી દેખી દ્વારકા, તીરથ દેખ્યાં બાબારે;
 સત સંગતમાં બેઠો ત્યારે, મનડે મુકી માબારે. તારો
 ભવસાગરમેં ડુબ પડાહું, સગા સંબંધી ટુંટેરે;
 હાસ કહે જે દયા કરો તો, ભવના બંધન તુટેરે. તારો

હોટલ બહિષ્કાર.

(એક કવિ) હરીગીત છંદ.

ઓહ ચાહ તારી ચાહના, બ્યાં ત્યાં વિશેષ વધી પડી,
પો કાટતાં મોં કાટતું, તુજ માટ તલસે જીભડી;
દાતણ ક્યું કે ના ક્યું, પણ રાંડ નજરે તું ખડી,
દીલા જીવેને તુજ વિના, નથી ચાલતું હજી પા થડી.
આર્યને અનાર્ય કરવા, હોંદમાં તું ઉતરી,
ઓલ આર ઇકવલ તેં ગણ્યા, તું સર્વને સરખી કરી;
કોઈ વખત તું મોડી મળે તો, હૃદય ઝટ દેતું રડી.
પોચા જીવેને તુજ વિના, નથી ચાલતું હજી પા થડી.

(રાગ-મરશીયા).

હાય-હાયરે-હિંદુપણું જાય હાદયું,
હિંદુપણું જાય હાદયું, ખૂટ પાટલને ધર ઘાદયુંરે-હાય હાયરે૦
પાયખાનામાં બીડીઓ કુકે, પાન આવતાં આવતાં થુંકે,
રીતભાતને માળવે મુકેરે— હાય હાયરે૦
પાઠ પૂજન ક્યાં સાંભરે છે ! ગુણદોષથી કેણે ડરે છે !
ધર્મ મેલીને દૂર દૂરે છે રે— હાય હાયરે૦
પીએ ખારનાં ખાટાં પાણી, બહુ ખાટલીના છુચ તાણી;
પંડિતાઈપર ફેરવે પાણી રે— હાય હાયરે૦
વેદ શાસ્ત્રની વાત ન માને, ભલે કશું હાય ભગવાને;
જાય મરડાતા અભિમાનેરે— હાય હાયરે૦
કહે કેશવ ક્યાં જઈ કહીએ, હાય હોળી બળે છે હેયે;
મન મારીને મુંગા રહીએરે— હાય હાયરે૦

જીવાનીઆઓ કહે છે કે—અમે તો સુધર્યા-સાંભળો—
રાજીયો.

સંતો સુધારે શું કર્યું ? હારે કરી જો જો વિચારે—

—સંતો સુધારે શું કર્યું ?

ધર્મ જાય છે ઢાલ વાગતોરે, વળે કર્મોની કાણુરે;

શરમ રહી નથી આંખની, હારે-મર્મ પહોંચ્યો મશાણુરે. સંતો०

સંતો સુધારે શું કર્યું કરી જો જો વિચારેરે—

સંતો०

આચારનો અંતકાળ છે રે, સાવ વંધ્યો વિવેકરે;

ઈશ્વરમાં આસ્થા નહિ, હારે-તર્ક કરે અનેકરે.

સંતો સુધારે શું કર્યું—

સંતો०

માથાં બધાંના ખોડકારે, શૂન્ય સૌનાં કપાળરે;

શિખા સુત્રે શરમાય છે, હારે-ગમે આગળ વાળરે.

સંતો०

હંસ જેવા ઉજળા ફરેરે, કામ કાળાં કરાયરે;

વિશ્વાસ કયાં કરવો હવે, હારે-કોણ સાચો સહાય રે.

સંતો०

જ્ઞાન ભંડાર ઘરમાં ભર્યા રે, જાય ખીજને હાથ રે;

પોતે રહ્યા પેટ કુટતા, હારે-જેમ અંધા અનાથ રે.

સંતો०

નારીઓ પણ નકટી થઈ રે, જાણે વેશ્યા બાજંદ રે;

અંગનો રંગ દેખાડતી, હારે-નાથ ઝાલે છે હાથ રે.

સંતો०

છીણાં શરીરે લૂગડાં રે, અંગ આખાં દેખાય રે;

પાનની પટ્ટીઓ આવતી, હારે-નહિ લેશ લજાય રે.

સંતો०

[સ્ત્રીઓનાં આવાં વર્તનથી-આવીદેશનથી-બ્યભીચાર ધણેજ સામાન્ય બની ગયો છે. લોકો પામર બન્યા છે. સુધરેલા લોકો પણ ‘આ પાપ છે’ એવું સમજી શક્યા છે. નાટક, સીનેમા, અગર નાચ વિષયોના પોષક છે.]

ખચે વધ્યા ખાનપાનનાં રે, કયાંક અન્નના ઉચાટ રે;

શોભા જણાવવા સાચવે, હારે-કાચવાળા કખાટ રે.

સંતો०

બહાલા ભાઈઓ અને બહેનો !

કાન હોય તો સાંભળો-આંખ હોય તો જુઓ-અને બુદ્ધિ હોય તો વિચાર કરો. વિચાર કરતાં કાંઈ લાભ જણાય તો હજી પાછા વળો. દેશનું, પ્રજાનું અને ધર્મનું હિત ચાહો તો-હાટલો, ડેરીઓ બંધ કરાવો. નાટક, સીનેમાનો ત્યાગ કરો. પાછા વળો. હતા ત્યાં આવો, જે જોઈએ તે મળશે.

૫૬.

કૃષ્ણ તે કંઠ કેરું જુમણુંરે લોલ, હરિ હૈયાના હાર મારા બહાલા !
 બહાલાં લાગે છે ત્રજ લાડીલા—પ્યારાં લાગે છે લટકાળા—
 મોર મુગટ સોહામણોરે લોલ (૨) કુંડળ જળકે છે કાનભે—બહાલાં
 લાલે તિલક કેસરતણુંરે લોલ (૨) ખીટલીઆળા કેશભે—બહાલાં
 કંઠે તે કંઠી તુળસીતણીરે લોલ (૨) માંહે ગજમુકતાનો હારભે—બહાલાં
 ખાંહે બાજુબંધ બેરખારે લોલ (૨) માંહિ કંકણનો રણકારભે—બહાલાં
 કેડે પીતાંબર કસકસેરે લોલ (૨) પાયે અંગરનો અણકારભે—બહાલાં
 પ્રલાલિક સેવા કરેરે લોલ (૨) તે તો દીઠા ડોકોરની માંચભે—બહાલાં
 હાં-હાં-હાં—કૃષ્ણ-કૃષ્ણ-કૃષ્ણ-

સંસારમા સુખી કેણુ ?

રાજીઓ.

ઓ રામરે દેખી દુનિઆ દુઃખી, તે નહીં સ્વપ્ને પણ સુખી;
 ઓ રામ-રામ-રામા-હરિ ઓ રામ-રામ-રામા.
 ઓ રામરે-કેઈ કાયાના રોગી, નહીં નીરાતવા ધનલોગી;
 કેઈ વહાલાના વિયોગી—ઓ રામ-રામ-રામા. હરિ-ઓં
 ઓ રામરે-કેઈને બળાપો મનમાં, વળી ખોડ ખાંપણ તનમાં;
 વળી કેઈને દુશ્મન મનમાં—ઓ રામ-રામ-રામા. હાર-ઓં
 ઓ રામરે-કેઈને માથે દેણું, કેઈને ડુબેણુ લેણું;
 કેઈને શીર વંધ્યામેણું—ઓ રામ-રામ-રામા. હરિ-ઓં
 ઓ રામરે-કેઈ તન મન ધનના દુઃખી, કેઈ આશા લાવના બુખી;
 કેઈ ધર્મ લાવમાં સુખી—ઓ રામ-રામ-રામા. હરિ-ઓં
 ત્યાર તો સમજ.

ઓ રામરે-તું મારગ મુકી ચાલ્યો, બહુ ફાગટ ફુલ્યો ફાલ્યો;
 મહા વીષય બ્યાળને ઝાલ્યો—ઓ રામ-રામ-રામા. હરિ-ઓં
 ઓ રામરે-ઠાઠ રચે છે ઠાલા, તને લાગે વિષય બહાલા;
 બહુ પીધા વીખના પ્યાલા—ઓ રામ-રામ-રામા. હરિ-ઓં
 ઓ રામરે-અછલ તારી શી ઉઠી, જમપૂરી માની ભુઠી;
 મુશળ મેલે નહી મુઠી—ઓ રામ-રામ-રામા. હરિ-ઓં

ઓ રામરે-લવના બહુ લાગા લામા, તે કીધા અવળા કામા;
હજી બહુ હલકો તું થા મા—ઓ રામ-રામ-રામા. હરિ-ઓ૦
ઓ રામરે-માન કહું તું માફે, તે કામ બગાડ્યું તારું;
તું પ્રભુ બને તો સારું—ઓ રામ-રામ-રામા. હરિ-ઓ૦
ઓ રામરે-તમે દીલમાં દીનતા લાવો, તમે પ્રભુ લજનમાં આવો;
તમે રામ નામ વરતાવો—ઓ રામ-રામ-રામા. હરિ-ઓ૦
ઓ રામરે-આ ઉત્તમ અવસર પામી, સમરા નહીં સારંગ પ્રાણી;
તે રહી ગઈ તુજમાં ખામી—ઓ રામ-રામ-રામા. હરિ-ઓ૦

ભજન.

ખટપટને તણ દેનેરે, આ ભગવતને લજલેનેરે;
રૂડા રણુછોડને લજ લેનેરે—ઓ મનવા.
લાઈ તારે માથે ભારી, વધી છે જવાબદારી;
ઉરમાં ઉતારી ધારી એ લેરે—ખટપટને તણ દેનેરે૦
અતસંગ સેવા કરી લે, ભજનના ભાષા ભરી લે;
તેથી ભવસાગરને તું તરીલેરે—ખટપટને તણદેનેરે૦
નથી કોઈએ અહીં તારું, મિથ્યા માને માફે માફે;
એવું સમજે તો ખાલી શું છે રે—ખટપટને તણદેનેરે૦
શીખામણ સાંભળ છેલ્લી, હવાની હવેલી મેલી;
મોક્ષમંદિરના બેલી એ છેરે—ખટપટને તણદેનેરે૦

જહેનો ગાય છે.

મન માફે મુંઝાય—ભક્તિ કફે તે કેમ શ્રી હરિ! (૨)
ઉડું પ્રાતઃકાળ, લેળાં રોતાં ઉઠે બાળ;
તેનો મોટો જંબાળ, મન માફે મુંઝાય—ભક્તિ૦
તેની કફે ખટપટ, તેને છાના રાખું અટ;
તેને સંભાળુ પટ, મન માફે મુંઝાય—ભક્તિ૦
ધણી કહે છે વચન, ઘરમાં થોડું છે અણ;
કાલે શેનું લોજન? મન માફે મુંઝાય—ભક્તિ૦
૧૧મેરે

સીતાપતિ રામની સેવા, જાણ્યો મન મીઠા મેવા;
 કમાઈ તું શી કમાયો, ગીરધર લાલ ન ગાયો. ૧-સીતાપતિ૦
 બેઠાં બેઠાં ફેરવું નાણું, ન જાણું રાત કે બહાણું;
 માળા તને ન ગમે દીઠી, નિંદા તને લાગે મીઠી. ૨-સીતાપતિ૦
 હાપણે તો દાટ વાળ્યો, ધરમનો મારગ ટાળ્યો;
 ચતુરાઈ ચૂકે ચડી, હરિ ભજવાની ઘડી. ૩-સીતાપતિ૦
 જોખનીયું અટકું લટકું, ઘડી એક ચારનું ચટકું;
 જીવાનીના જોશમાં માતો, હોંડે જાણે રંગમાં રાતો. ૪-સીતાપતિ૦
 કાયા તારી કાચનો ફૂંપો, કાળ તને ખાય છૂંપો;
 પરપોટો ફૂટી જશે; શી ગતી તારી થશે. ૫-સીતાપતિ૦
 આવ્યો ત્યારે લાલ લેવો, બેઠો અહીં મુળગું ખોવા;
 આવ્યો તારે બાંધી મૂઠી, જમડા તને લેશે હુંટી. ૬-સીતાપતિ૦
 [રાવણ જેવા હઠી ગયા] વિગેરે.

મીરાં માય છે.

હું તો પરણિ—હું તો પરણિ—હું તો પરણિ—
 મારા પ્રીતમની સંગાત, ખીજનાં મીઠાળ નહીંરે ધરું—હું તો પરણિ૦
 ઘઉંરે ચોખલીઆ રાણા, નથી મારે જમવારે;
 દુકડા માંગીને અમે ખઈશું—અમે ખઈશું (૨) હું તો પરણિ (૩)
 હીરના ચીર રાણા ! નથી મારે પહેરવારે;
 ઘોળાં પહેરીને અમે ફરશું—અમે ફરશું (૨) હું તો પરણિ (૩)
 મોતી કેરી માળા રાણા, નથી મારે પહેરવીરે;
 તુળસીની માળા પહેરી ફરશું—અમે ફરશું (૨) હું તો પરણિ (૩)
 બાઈ મીરાં કહે પ્રભુ, ગીરધરના ગુણ બહાલા;
 તમને ભજીને થઈ હું ન્યાલ—હવે ન્યાલ—સદા ન્યાલ

—હું તો પરણિ (૨)

એક એક ધાસો મારો સવા સવા લાખનો—પ્રેમ કેરે દોરડે પડેલું,
 હું તો ભૂલી—હું તો ભૂલી(૨)—મારા અંતયામી રામ—

સંસાર આદે હો સખી. વિગેરે.

‘કાશી યાત્રા કરી કાગડે, વિદ્યા રહી ગઈ બહાલીરે.’

અમેરે ગયાતા તિરથ કરવા, નાથને નજરે નહાળ્યા,

પાપ બધાં તથા પડતાં મૂક્યાં, ને ધરમના મારગ આપ્યારે,

(પણ) તમે-આ લીંટિ લીંટિ જાઓરે-ખાડામાં છે ખદબદીયાં.

ગંગારે નાહ્યા, અને જુમનારે નાહ્યા, નાહ્યા ત્રવેણીને તીર;

પાપ તણી ત્યાં પ્રતિજ્ઞા કીધીરે-સુખે ન કહીએ એવી વાણી,

(પણ) તમે-આ લીંટિ લીંટિ

ગોકુળ મથુરા અમેરે ગયા’તા, ને ધરમની કીધી કમાણી;

છાપ મરાવી માળા ઘાલી, તીલક લીધાં અમે તાણીરે-

(પણ) તમે-આ લીંટિ લીંટિ

સમસ્યા કીધી તે બાપા! અમેરે સમજ્યા,

ને ચીંતા ન કરશે ત તણી,

જાત્રા તમારી સફળ જાણ્યો, નક્કા વાતો અમે જાણી.

અમે-લીંટિ લીંટિ જઈશુંરે-ખાડામાંથી લેશું ખદબદીયાં.

[અતુર વાણીઓ ચેતી ગયો-તે પણ કડતાળ લાઇને ઉતરી પડ્યો.]

અરે ઝાઝે દીવે તો થાય દીવાળાં, અને મોટે દીવ થાય હોળી;

રામો અને રતનો બે ભગત થયા, પણ આખર કોળીના કોળીરે-

દિકરા ડાહ્યા તે સમસ્યામાં સમજી ગયા.

આવાં ભગતડા અનેક જગતમાં, ને ભેખ ધરાવે ઝાલી ઝોળી;

સંતહાસ સાધુ બનીને, ભરમાવે દુનિયા ભોળીરે-

દિકરા ડાહ્યા ત સમસ્યામાં સમજી ગયા.

[ધૂવડે પૂછ્યું ચામાચીડીયાને-અને ચામાચીડીએ
વાગોળની સલાહ લીધી.]

આ તન રંગ પતંગ સરીખો, જાતાં વાર ન લાગેજી;

અસંખ્ય ગયા ધન સંપત્તિ મેલી, તારી નજરો આગેજી. ૧.

અંગે તેલ કુલેલ લગાવે, માથે છોગાં ઘાલેજી;

જોળન ધનનું જોર જણાવે, છાતી કાઢી ચાલેજી. ૨.

જંમ ઉંદરડે દાડ પીધો, મસ્તાનો થઈ ડોલેજી;

મગરૂરીમાં અંગ મરોડે, જંમ તેમ સુખથી જોલેજી. ૩

મનમાં જાણે સુજ સરીખો, રમીયો નહીં કોઈ રાગીજી; ૧૧
 બહાર તાકી રહી બીલાડી, લેતાં વાર ન લાગીજી. ૪
 આજકાલમાં હું તું કરતાં, જમડા પકડી જાશેજી;
 પ્રદાનનંદ કહે ચેત અભાગી, અંતે ફજેલી થાશેજી ૫

મૂરખ કોણ ?

મૂરખો રળી રળી કમાણોરે-માથે મેલશે મોટો પાણો;
 પાઈ પૂતી ધન લેણું કીધું, અને કોટી ધ્વજ કેવાણો;
 પુણ્યને ખાતે પાઈ ન વાપરી, અધવચમાં લુંટાણોરે-મૂરખો
 ભર્યા કોઠાર તારા ધર્યાજ રહેશે, અને નહિ આવે સાથે એક ઢાણો;
 મશાણની રાખમાં રોજાઈ ગયા, કોણ રંક ને કોણ રાણોરે-મૂરખો
 (ભોળો ભગત)

પૂરણ ભાગ્ય કેનાં ?

પૂરણ ભાગ્ય બકો-સીયા રામ રામ ગાવે.
 સીયા રામ રામ ગાવે-સીતા રામ રામ ગાવે- પૂરણ
 અડસઠ તીરથ આરે ધામ, ગંગાજીમે નાવે;
 યોગને સમાધી રામનામ તુલ્ય ન આવે- પૂરણ
 હવન-હોમ-યોગ-યજ્ઞ, લક્ષ્મણ કરાવે;
 તેથી નામ મહિમા મોટો, નીગમ નેતિ ગાવે- પૂરણ
 કામ, ક્રોધ, લોભ છોડી, રામજીકો ગાવે;
 ધર્મ, અર્થ, કામ, મોક્ષ-ચારૂ ફલ પાવે- પૂરણ
 આઠ જામ સમર રામ, શ્વાસોશ્વાસ ગાવે,
 કહે રણછોડ યંખી કાગ, હંસ બની જાવે- પૂરણ

શ્રીકૃષ્ણે ગોપીઓને ઠગી.

અરે હાં-પરમ સનેહી ધનશ્યામલડો, બહુગારો ધુતારો
 કછુ કર ગયોરે, કામણુગારો ધુતારો કછુ કર ગયોરે. હાં પરમં
 દેખ દીવાની છેલ ગુમાની, મરમાળી મુરતી ઉર ધરી ગયોરે-
 હાં પરમં

ભુવન પ્રાણ સુખન હમારો, અંગ ભુવન ભુવન રસ ભરી ગયોરે. ,,
કામભુગારો છળીલો મતવાલો, હસિ હેત દેખાડી ચિત્ત હરી ગયોરે—
દાસ દયાનો પરમ સનેહી, વ્રજનારી મોરારી વશ કરી ગયોરે ,,

શ્રીકૃષ્ણ માયો ચારવા જાય છે.

કૃષ્ણ કાળારે મારા ચીતડાના ચોર, છેવા નંદનારેમારા કાળજાની કોર.
ખલે ઓઢયો કામળો—ને તેનો કાળો રંગ,

ઓ જાય—ઓ જાય વંદાવનચંદ—કૃષ્ણ
પીળાં પીતાંબર—લકુટીયા છે લાલ, ગોવા ચરાવન ચાલે નંદલાલ—કૃષ્ણ
ખજાલે ખંસરી—ધીમે ધીમે લાલ, સખી મણીનો સ્વામી વ્રજલાલ—કૃષ્ણ

હરિ ક્યાં વસતા હશે ?

હારે હરિ વસે હરિના જનમાં, તમે શું કરશો જઈ જનમાં ?
હરિ વસે

લેખ કરીને તમે શીદ ભટકો છો ? પ્રભુ નથી કોઈ અરણ્યમાં—હરિ
કાશી જાઓ ભલે ગંગાજીમાં નાહવો, પ્રભુ નથી પાણી પવનમાં—
ચોગ કરો, ભલે યજ્ઞ કરાવો, પ્રભુ નથી હોમ હવનમાં—હરિ
બાઈ મીરાં કહે પ્રભુ ગીરધરના ગુણ, હરિવસે હરિના જનમાં—હરિ
શ્રીકૃષ્ણ ઉદ્ધવજીને કહે છે કે—

न रोषयति मां योगो, न सांख्यं धर्म एव च ।

न स्वाध्यायस्तपस्त्यागो, नेष्टापूर्त न दक्षिणा ॥

व्रतानि यज्ञछंदसि, तिर्थानि नियमा यमाः ।

यथा बह्वे सत्संगः, सर्वसंगापहोहि माम् ॥

શ્રીમદ્ ભાગ. ૨કંધ ૧૧ અ. ૧૨-૧

ગીતામાં શ્રીકૃષ્ણ કહે છે કે—

मेवान् द्रव्यमवापहाज्—ज्ञानयज्ञः परंतप ।

सर्व कर्मासिद्धं पार्थ, ज्ञाने परिसमाप्यते ॥ અ. ૪-૩૩

શ્રીભગવાન્ નારદને કહે છે કે—

माहं वसामि बैकुंठे, योगिनां हृदयेऽपि न ।

मयभक्ता यत्र गच्छन्ति, तत्र सिद्धामि नारद ॥

સંતોના દર્શન.

ધન્ય આજ વડી, સંત પધારી પ્રેમે પાવન કીધાં;
આત આનંદ અપાર, દયા કરીને અમને દર્શન દીધાં.
હરિજન છે હરિ સરખા હેલીરે, એમને મળીએ મરજદા મેલીરે;
થાય અરસ પરસ આનંદ હેલીરે—ધન્ય આજ૦
સંત વૈકુંઠ પાતને અતિ પ્યારારે, સંત પ્રભાનંદ રસ પીનારારે;
એવા સંત નથી હરિથી ન્યારારે—ધન્ય આજ૦
સંત ભેટે તો ભવદુઃખ દૂર પળેરે, પરમાર્થરૂપ પરબ્રહ્મ મળેરે;
એનું લખ ચોરાશીનું ગમન ટળેરે—ધન્ય આજ૦
કહે પ્રીતમ પૂર્વનાં પૂર્ય કળ્યાંરે, જેને આંગણે હરિજન આવી મળ્યાંરે;
તેને ઉર આનંદના ઓધ વળ્યારે—ધન્ય આજ૦

સદ્ગુરુ.

સદ્ગુરુ સંગે રહીએ રંગે, આનંદ—વાધે અંગે;
પૂરણ પ્રેમ તરંગે, પ્રભુને નહાળીએરે—સદ્ગુરુ૦
નયણે નિરખું હૃદયે હરખું, નહિ કેઇ શામળીયાના સરખું;
અલખેલા બહાલા શું અંતર વાળીએરે—સદ્ગુરુ૦
આનંદકારી અખંડ વિહારી, ગોપીવર ગીરધારી;
હું બલિહારી વારી તારા નામનેરે—સદ્ગુરુ૦
જ્યાં જેવો ત્યાં તેવો તે તો, અકલ સ્વરૂપી એવો;
સ્નેહ ધરીને સેવો સુંદર શ્યામનેરે—સદ્ગુરુ
રમતાં રામ નરંતર ન્યાળો, હું મારા ને નિએ ટાળો;
પ્રીતમ પ્રેમે પાળો, નાતો નેહનોરે—સદ્ગુરુ૦

સમજીને.

આ ફર્લિ મનુષ્યા દેહનો લાવો લીજીએ,
એક ધડી તો લાખેણી વહી બચજે—આ ફર્લિ૦
આ જુઠા જગતની સાથે ગધડો ન કીજીએ,
અંતે સાચો યેલી સીતારામજે—આ ફર્લિ૦

મનુષ્યા દેહ પામ્યો તું મોંઘા મૂલનો, કેટી જન્મના
પુણ્યતણો નહીં પાડજો;

માથાને સાટેરે જીવન નહીં મળે,
એક ઘડી તો લાખેણી વહી જાયજો—આ દુર્લભ
વ્રજવાસી ગોપીએ લહાવો લુંટીએ, મુકી દીધી કાંઈ
માત પિતા કુળ લાજજો;
સાચું રે સગપણુ તે શામળીયા તણું,
સરીયાં સરીયાં વ્રજવનિતાનાં કાજજો—આ દુર્લભ
આ તન-ચન-જોળન રે રંગ પતંગનો, જોત જોતામાં
વણસી તેતો જાયજો;

અંતરમાં ઓળખી લે આતમ રામને,
કહે પ્રીતમ તારું આવાગમન મટી જાયજો—આ દુર્લભ

હરિથી કેણુ મોટું ?

હરિસે કેઈ નહિં જડા દિવાના ! કયું ગફલતમે પડા ?
કયું ગફલતમે પડા—દિવાના ! કયું ગફલતમે પડા ? ટેક.
મલ્હાદ બેટા હરિસે લપટા (૨), લોહ સ્થંભ કડકડા—દીવાના
ગોપીચંદ્ર એર ભરથરી રાજ (૨), માલ મુલક સખ છોડા—દીવાના
પુંડરીકને સેવા કીની (૨), વિકૃલ ઈંટ પર જડા—દીવાના
કહત કળીરા મુનોભાઈ—સાધુ ! (૨) હરિચરણે ચિત્ત ચડા—દીવાના

રાજીયો.

કંઠણુ ચોટ છે કાળનીરે, મરણુ મોટેરો મારરે
કંઈક રાજ ને કંઈક રાજીયા, હારે મેલી ચાલ્યા સંસારરે—
હેતે હરિરસ પીજીએ.

સંસાર ધુમાડાના બાચકારે, સાથે આવે ન કેઈરે;
રંગ પતંગનો ઉડી જશે; હારે જેમ આકડાનું તૂરરે.— હેતે
કેનાં છોડે ને કેનાં વાછરે, કેનાં માય ને બાપરે;
અંતકાળે જહું એકલું, હારે સાથે પૂણ્ય ને પાપરે— હેતે

માળી વીણે રૂડાં ફુલડારે, કળીઓ કરે છે ।વચારે;
 આજનો દિન રળીયામણા, હારે-કાલે આપણા એ હાલરે-હોતે
 જાયા તે તો સરવે જશે રે, નથી કોઈ રહેનારે;
 મરનારાને તમે શું કહ્યો, (હારે) રોનાર નથી રહેનારે-હોતે
 દાસ ધીરો રમે રંગમાં રે, રમે દિવસને રાતરે;
 હું ને મારું-મિથ્યા કરો, (હારે) રમે પ્રભુ સંગાથરે-હોતે

સમરણ.

સમર સમર મન રયામ સુંદરકું, કયા મુખ બકબક કરતા હૈ ? (૨) ટેક
 જેહિ દિયા નર દેહ અમુલ્ય, તાકું નહિ સમરતા હે;
 કામ ક્રોધ મદ લોભ અગ્નિમેં, અહોનિશ અંતર જલતા હે-સમર
 નિશદ્દીન કાળ ખડા શિર ઉપર, તાર્તે કયું નહિ કરતા હે;
 પરધન પરતીય કારણ તત્પર, ફટે નેનસેં ફરતા હે-સમર
 કેન ગતિ મેરી હોયગી આખર, એસા ન મનમેં ધરતા હે;
 જેમ ઉઠરડો દારૂ પીકર, મસ્તાના હો ફરતા હે-સમર
 વિગેર.

૨

ભજ મન ગોવિંદા-ગોવિંદા, હારે તું છોડ જગતકા કુંદા-ભજ
 નિરાકાર નિર્લેપ નિરંજન, સત્ચિત્ આનંદા (૨);
 જાકો પ્રભાદિક મુનિ ગાવે, પાવે સુખકુંદા— ભજ
 રામકૃષ્ણ પરબ્રહ્મ સનાતન, ગાવત મુનિવૃંદા (૨);
 તાકો જો અવતાર કહત હે, સો નર મતિમંદા— ભજ
 સદ્ગુરૂ કરૂણા કરી મિટાયો, મમ ભવદુઃખકુંદા (૨);
 દેવકૃષ્ણ પદ પૂરણ પાયો, એહી મન પરમાનંદા— ભજ

લેહ લાગી.

લેહ લાગી મને તારી મોહનજી, લેહ લાગી મને તારીરે (૨) ટેક.
 કામજ મૂક્યું ને ધામજ મૂક્યું (૨) મન ચહે છે મોરારી
 મોહનજી—લેહ

ખલે છે કામળી ને હાથે છે વાંસળી (૨) ગોકુળમાં ગાયો .
 ચારી-મોહનજી—લેહું
 સોળ સહસ્ર ગોપીઓને તમેજ વરીયા (૨) તોયે તમે બાળ
 પ્રદ્યુમ્નચારી-મોહનજી—લેહું
 બાઈ મીરાં કહે પ્રભુ ગીરધર નાગર (૨), ચરણ કમલ
 બલીહારી-મોહનજી—લેહું

શું મૃત્યુને પણ ભૂલ્યા છો ?

જન્મ દે નિત્ય ઝપાટોરે-કોઈ ચેતનહારા ચેતો (ટેક)
 ઠીઠી ઠીઠી હાંત કરો શું, પળમાં બગડે પીઠી;
 ઠીઠી ઠીઠી ઘણાની બગડી, ચડપ આવી ગઈ ચીઠી—જન્મ દે
 માત પિતા બાણે દિકરો મારો, થાય દિન દિન મોટો;
 માત નજીક આવે છે એક દિન, ખેલ થશે બાઈ ખોટો—જન્મ દે
 બંધવ બાણે બંધવ મારો, જીવો જુગોજુગ બેડી;
 કાળ અચાનક આવી પકડશે, તુરત નાંખશે તોડી—જન્મ દે
 નારી બાણે મુજ નાવલીઓ, અમર તપો અવિનાશી;
 એક દિન ઝટિયાં ઝડપ ઉતરશે, કરશે કાળ ઉદાસી—જન્મ દે
 સોળ અંગ શણગાર સજીને, માયામાં શું રીઝો;
 એક દિન લાલ વેરાગણ બનવું, વેશ બદલવો બીજો—જન્મ દે
 દર્પણ લેઈ શું મુખડું દેખો, સમજો જમની શેહમાં;
 એક દિન કરશે કાળ કોળાહળ, ચડપ સુવારે ચેહેમાં—જન્મ દે
 દારા પુત્ર પરિવાર તજીને, બહુ મિલકત મેલી;
 રૂપિરાજ રઘુનાથ વિના, નથી કોઈ બરાબર બેલી—જન્મ દે

જખરો કાળ ઝપાટોરે—માથે મરણ બીક છે મોટી—ટેક
 જંતર બાણે મંતર બાણે, તંતર બાણે ટાળા;
 માત બડો મરદામ મરદ બ્યાં, મુજ પડે ધારાળા—જખરો
 વૈદ બોલાવો સૈયદ બોલાવો, કરો ઉકાળા કુટી;
 ખૂટી તે તો જરૂર ખૂટી, ખૂટીની નહિ ખૂટી—જખરો

લોંચરું ખોદો શિખો સરોદો, તત્ત્વ વિચારો તાબ;
 નાડી લેહમાં દાડી રમો પલ્લુ, વળશે ઉંધા વાળાં—જખરોં
 જોષ જુઓ નિર્દોષ લાણીને, કેશ શુકનના કાઢો;
 જમ ક્રિકરનો અજળ અપાટો, ગજળ કરી દે ગાઢો—જખરોં
 વેશ ઉતારો કેશ ઉતારો, દેશ ઉતારો દૂજે;
 પકડે આવી કાળ પલકમાં, જીવડલો શું જુએ—જખરોં
 રોટી ખદલો ચોટી ખદલો, લોટી ખદલો લાખો;
 દરદ મરદને ગરદ કરી દે, મોત મરદ છે આખો—જખરોં
 ધરમ ધરો અધરમને મેલી, ખાંતેથી લ્યો ખેલી;
 ઋષિરાજ રઘુનાથને વિના કોઈ, નથી ખરાખર બેલી—જખરોં

નિશ્ચે રહેવું નથીરે, કોઈ ચેતનારા ચેતો—ટેકો
 ફાલ્યા કુલ્યા શું રે ફરો છો? જુઓ વિચારી મનમાં,
 વણસંતા કાંઈ વાર ન લાગે, રોગ ભર્યો રગરગમાં—નિશ્ચેં
 x x x x x
 ડહાપણ ડાહ્યા કેમળ કાયા, ઉડ્યા પલકમાં ચેતો;
 કેડા મોરે વાર નથી કાંઈ, ચૂપ કરીને ચેતો—નિશ્ચેં
 કારીવારી અતી ઉદાસી, જંગલવાસી જોગી;
 કાળ જપટમાં ચપટ થયા કોઈ, ભાત ભાતના લોગી—નિશ્ચેં
 મીઠી વાણી પુરા પુરાણી, જાણી વાતો ઝાઝી;
 કાળ કોળીયો કરી ગયો કુણુ, કીતાબવાળા કાળ—નિશ્ચેં
 સગાં સંબંધી રૂવે સ્વારથે, વનિતા રૂવે વરેલી;
 ઋષિરાજ રઘુનાથ વિના કોઈ, નથી ખરાખર બેલી—નિશ્ચેં

જીકું જીકું જીવતર ખરૂં જાણુમાંરે—જીકું જીકું :
 જીઠી જનની જીઠી જાયા, જીઠી મોહસરેલી માયા;
 કાચ કુપો છે કાચા, મમતા વધારમાંરે. જીકું જીકું
 સદાય તે છત કોની છાજ, તે દેખી શું થઈએ રાજ;
 આતશ ખાજ આશા-લાંબી આણુમાંરે. જીકું જીકું
 ગૂગને જામ્યો વાદળ ગોટો, પાણીમાં પ્રગલ્લો પરપોટો;
 ખેલ ખધો એમ ખોટો, સુરખા માણુમાંરે. જીકું જીકું

ધીરજ રાખી મનમાં ધારે, બ્રહ્મપણું છે તનમાં ભારે;
 નરક ભર્યું નવદારે, વપુ વખાણુમારે. જુહું જુહું
 ફેલ કરીને ફેાગટ ફટકયો, ઇશ્વરને ચરણે નવ અટકયો;
 લેદ વિના તું ભટકયો, ચારે ખાંણુમારે. જુહું જુહું
 પરખિ લેને પુરૂષ પુરાણી, જગમાંથી ગુણ લેને જાણી;
 પૃથ્વીમાં જેમ પાણી, ઠરે નીચાણુમારે. જુહું જુહું
 જાયું તો જગજીવન જાયું, નાયું તો હરિ આગળ નાયું;
 ઋષિરાજ કહે રાયું સંતસમાજમારે. જુહું જુહું

પદ.

જોખનકી મગરૂરી મત કરના, દીન ચારકા હે અટકા;
 રૂપ દેખકે કયું મન રાયો, રામભજનસેં ડ્યો ભટકા—જોખનકી
 જાયા સોઇ આખર મરનેકા, રૈન દિન મનમેં ખટકા;
 જાગેગા કેઇ વીરલા જોગી, નેન નિદસેં નહીં મટકા—જોખનકી
 ગોરખ જાળ્યા કળીરા જાળ્યા, કાળ મારી કીનો કટકા;
 સિદ્ધ ચૌરાશી સો પણુ જાળ્યા, જીનકા મન જગસેં અટકા—જોખનકી
 સાધુ સંતકી સેવા કર લો, માયા જાલમાં કયું અટકા !
 સત્ય અસત્ય કેા દોર નચુકે, ખરા ખેલ જ્યું હે નટકા—જોખનકી
 સમજે ઉસકું સુખદ જગત્ હે, અણુસમજું કું હે ભટકા;
 સમજ્યા સોઇ નર પ્રભુ ભજતહે, અણુસમજું ખાતા જટકા—જોખનકી

હીત વચનો.

એરનકી ચોરી કરે, કરે સોયકા દાન;
 જિંચ ચડકે દેખતે, આવત કયું ન વિમાન ? સીયાવર
 કરણિ કરતા કાગકી, ચલે હંપકી ચાલ;
 પુંછ પકડ શીયાલકા, કીસળીંવ હોવે ન્યાલ. સીયાવર
 ઉપરસેં ભગવાં ધરે, મનમેં નાખે રાંડ;
 તુલસી કીડા લીમકા, કયું કાં નાખે ખાંડ. સીયાવર
 કહેણી મીસરી ખાંડ હે, રહેણી તત્તા લોહ;
 ફહેણી રહેણી એક હોય, એના વિરલા કેઇ. સીયાવર

લઘુતામેં પ્રભુતા બસે, પ્રભુતાસેં પ્રભુ દૂર;	
ફીડી મીસરી ચુગતે, ગજ ઉઠાવે ધૂર.	સીયાવર૦
તુલસી ગર્વ ન ફીજીએ, રંક ન હસીયે કોઈ;	
અપનો નાવ સમુદ્રમેં, ના જાને કયા હોઈ.	સીયાવર૦
કંચન ત્યાગો સહજ હે, સહજ ત્રિયાકા નેહ;	
માન બડાઈ ઈર્ષા, તજવો દુર્લભ એહ.	સીયાવર૦
નીચ બહોત તરી ગયે; સંત ચરણ લવલીન;	
વર્ણાશ્રમઅભિમાનમેં, હુબે બહોત કુલીન.	સીયાવર૦
ચતુરાઈ ચૂલે ચડી, ઓલે પડ્યો આચાર;	
તુલસી ભગવદ્ ભક્તિ બીન, ચારે વર્ણ ચમાર.	સીયાવર૦
કામ ક્રોધ મદ લોભકા, જબલગ મનમેં ધ્યાન;	
ક્યાં પડિત ક્યા મૂરખા, દોનો એક સમાન.	સીયાવર૦
ગોધન-ગજધન-વયધન, ઔર રતન ધન ખાન;	
જો આવે સંતોષ ધન, સબ ધન ધૂળ સમાન.	સીયાવર૦
સત્સંગ અરૂ હરિકથા, તુલસી દુર્લભ સોચ;	
દારાસુત અરૂ લક્ષ્મી તો, પાપીકું ઘર હોચ.	સીયાવર૦
‘રામ રામ’ સબ કોઈ કહે, ઠગ ઠાકોર અરૂ ચોર.	
બીના પ્રેમ રીઝે નહિ, તુલસી નંદ કિશોર.	સીયાવર૦
મનકે હારે હાર હે, મનકે જીતે જીત;	
મન મિલાવે રામકું, મનહિ ઠરે કજેત.	સીયાવર૦

ધૂનો.

- ૧ મુગટપર વારિ જાઉં, નટવર નંદા-નટવર નંદા—
રઘુકુલ ચંદા—મુગટ૦
- ૨ વીકુલ વેગે વહેલા આવો. માળા મોગરાની લાવો;
માળા મોગરાની લાવો મહેતા નરસિંહને પહેરાવો.
- ૩ જય જય દીનાનાથ દીનબંધુ, જય જય કેશવ કર્ણાસિંધુ.
- ૪ શ્રીમન્ નારાયણ નારાયણ-નારાયણ;
હરિનું ભજન કરો તો ભવપાશયણ—શ્રીમન્૦

- ૫ કૃષ્ણ-કૃષ્ણ-કૃષ્ણ કહો, કૃષ્ણ મેરે લાઇ રે;
અંતકાલે તારે તેની સાથી છે સગાઇ રે—કૃષ્ણ૦
- ૬ માયામાં મનડું મોહું રે—પામર પ્રાણી;
પ્રભુ માંહિ ચિત્ત ન પ્રોયું રે—પામર પ્રાણી.

તારું ક્યાં મુધી ?

વેતોહરા યુવતયઃ સહસ્રોનુકૂલાઃ ।
સદ્વાંચવાઃ પ્રણયનમ્રગિરઃ મૃત્યાઃ ॥
ગર્જેતિ દંતિનિવહાસ્તરલાસ્તુરંગાઃ ।
સંમિલને નયનયોર—ન હિ કિંચિદસ્તિ ॥

સાચા ભક્તોને ચિંતા શી ?

મોજને છાદને ચિન્તા, વૃથા કુર્વન્તિ વૈષ્ણવાઃ ।
યો વિશંભરો દેવઃ, ભક્તાન્ કિં ડપેક્ષતિ ॥

સત્સંગ શું ન કરી શકે ?

અસજ્જનો સજ્જન્સંગયોગાત્—કરોતિ દુઃસાધ્યમપીઠ સાધ્યમ્ ।
પુષ્પાશ્રવાચ્છંબુજટાધિરુઢા, પિપિલિકા શુંવતિ ચન્દ્રવિંચમ્ ॥
મહાનુભાવસંગર્ગઃ, કસ્ય નોષ્ઠતિકારકઃ ।
સ્થ્યામ્બુ જાઘ્રવીસંગાત્, ત્રિદશૌરપિ વન્ધ્યતે ॥
ગંગા પાપં શશી તાપં, દૈન્યં કલ્પતર્ક્યથા ।
પાર્પ તાપં ચ દૈન્યં ચ, હરેત્સાધુસમાગમઃ ॥

થાળ (૧).

- છાનો માનો છેડે આવે માવલા ને;
ઘેર મ્હારે ઝેળની યીક ને. છાનો૦
- બાઈ મીરાંના સ્વામી બહેલા આવળેરે.
ઝાંપલીઆમાં જમણે હાથે ઘર ને. છાનો૦
- હૂધડીઆ લાવુંરે ગૌરી ગાયના ને,
છલાણામાં માગી લાવું ઘેશ ને. છાનો૦

બાહર વધાર્યા બાબા તેલમાં ને,
 ઉપર આહું મરીઆળા શા મગ ને. છાનો૦
 ફરસા લાગે તો ફેર માગને ને,
 આપણા જેતરમાં પાક્યા ઢગ ને. છાનો૦
 બંટી બાવટાનો રામ રોટલો ને,
 ટાઢો છે પણ લાગે મીઠો દૂધ ને. છાનો૦
 લેળા બેસીને સીરાવશું ને,
 (હું તો) લળી લળી નેઉં તમારું મુખ ને. છાનો૦
 જળ જીમનાની ઝારી પાન ખીડલા ને,
 હાથ ધોઈને લેને મુખવાસ ને. છાનો૦
 પથારી કરી આહુ પરાળની ને,
 ઉપર આહુ ચલાખાની સોડ ને. છાનો૦
 બાઈ મીરાંના સ્વામી મુખે પોઢને ને,
 હરીજનને દેને ભક્તિ દાન ને. છાનો૦

થાળ (૨).

લાવે લાવે ભટકન્તિ મજનારી, કે મેવા લાવે મીઠડારે લોલ.
 બહાલા મહારા ભક્ત તણે ઘેર આવો, કે શીલ સ્વલાવનારે લોલ.
 બહાલા મહારા સંસારમાં એક સાર, કે જેણે હરી દીઠડારે લોલ.
 બહાલા મહારા આવ્યા વીડુરને ઘેર, કે લાલ ચાખવારે લોલ.
 બહાલા મહારા લાડુને કંસાર, જલેખી જીલતીરે લોલ.
 બહાલા મહારા પેંડાને પકવાન, પતાસાં પ્રેમનારે લોલ.
 બહાલા મહારા તુલસીના પત્રે ધરાવું, કે ભુખ્યા હરી લાવનારે લોલ.
 બહાલા મહારા જળ જીમના ઝારી ઝારી, કે આચમન લીલખેરે લોલ.
 બહાલા મહારા ખીડલે બાસઠ પાન, કે તાંબુલ લીલખેરે લોલ.
 બહાલા મહારા લર્વાંગ સોપારીને એલચી, મુખવાસ લીલખેરે લોલ.
 બહાલા મહારા હરિજન લાવથી માગે, કે ભક્તિ લીલખેરે લોલ.

મુખવાસ.

લેતે બનેરે શામળીઆ-બીડી પાન પાનકી,
 બીડી પાન પાનકી, રે-બીડી પાન પાનકી. લેતે૦
 કાથો રે ચુનો રામા લવંગ સોપારી,
 બીડી બની હૈ નાગરપાન પાનકી— લેતે૦
 હમ તુમ મીલકર ચોસર ખેલે,
 બાજી બની હૈ દીલો જાન જાનકી— લેતે૦
 બિંદ્રાબનકી કુંજગલનમેં,
 જોડી બની હૈ રાધે શ્યામ શ્યામકી— લેતે૦
 ચંદ્ર સખીરે ભજો બાલાકૃષ્ણકું,
 જય બાલોરે-રાધે શ્યામ શ્યામકી— લેતે૦

વિદાય.

બહાલાંરે સંતોને જય જય સીતારામ.
 હાં હાં રે-મારા હાલતી વેળાના રામ રામ.
 હાં હાં રે-સૌ હરિજનને મારા પ્રણામ—બહાલા૦
 ક્યાં થકી આવ્યા, અને ક્યાં તમે જાશે;
 હારે-તેનો જરૂર કરજોરે વિચાર—બહાલા૦
 સતસંગ કરજો, અને ભવસાગર તરજો;
 હાં હાં રે મનુષ્ય દેહનો એજ છે લાભ—બહાલા૦
 ।વગેરે.

૨

ફરી તમે આવજો—ફરી તમે આવજો—
 હે-સાચી પ્રીતિ તો શ્યામ સાથે નીલાવજો—ફરી૦
 સુખના સંદેશા કોઈ સાથે કહાવજો—ફરી૦
 રસના રૂપાળીને રામ રટાવજો—ફરી૦
 મનથી મોહન સંગ મોરચો મચાવજો—ફરી૦
 રાધાના સ્વામી સંગ રાસ રચાવજો—ફરી૦
 ગિરધર ગોવિંદ ગાઈ ગામને ગજાવજો—ફરી૦
 હૃદયમાં હરિનામ હીરા જડાવજો—ફરી૦
 બસ-બસ-ફરી તમે આવજો—ફરી૦

આરતી.

કમળ નયન શ્રીપતિ-પુરુષોત્તમ પ્યારા (૨) પ્રભુ.
 નટવર નંદ ફૂલારા (૨) જય જય રઢીઆળા—જય રાધા રમણા
 જય રાધા રમણા—પ્રભુ જય રાધા રમણા,
 કુંજ બિહારી દયાળુ (૨) જય પાતક હરણા—જય રાધા ૧
 શસ્ત્રદેશુ રાણુ ત્રીલોવન ત્રીપુરારી (૨) પ્રભુ.
 શ્રીધારી મોરારી (૨) જય મોરલીવાળા—જય રાધા ૨
 ગોવરધન તોળ્યો, ગોકુળને તારી (૨) પ્રભુ.
 ઈંદ્રનો ગર્વ ઉતાર્યો (૨) જય જય ગીરધારી—જય રાધા ૩
 શ્રી રણછોડ રાયા મોહન વનમાળી (૨) પ્રભુ.
 મનમંદીરમાં વસીયા (૨) વસતા સુખકારી—જય રાધા ૪

કથા ઉઠતાં બોલવાની સ્તુતિ.

શ્રી રામચંદ્ર કૃપાળુ ભજમન, હરણુ ભવભય હારણુ;
 નવકંજલોચન કંજમુખ કર-કંજ પદકંજારણુ. ૧
 કંદર્પઅગણિત અમિત છબિ, નવનીવ નીરદ મંદર;
 પટપીત માનહુ તાડત રૂચિ, શુચિ નૌમિ જનકસુતાવરં. ૨
 શિર કિરિટ કુંડલ તિલક ચારૂ, ઉદાર અંગ વિભૂષણુ;
 આભનુભુજ શરચાપધર, સંશ્રામજિત ખરદ્ધણુ. ૩
 ભજ દીનબંધુ દિનેશ દાનવ, દલન દ્વૈનિકંદનં;
 રધુનંદ આનંદકંદ કૌસલ-ચંદ દશરથ-નંદનં. ૪
 ઇતિ વદતિ તુલસીદાસ શંકર, શેષ મુનિમન રંજનં;
 મમહૃદયકંજ નિવાસકુરૂ, કામાદિ ખલદલ ગંજનં. ૫

કથા વિસર્જન હોત હે, ચલે વીર હનુમાન;
 જે જન આયા જહાં થકી, ત્યાં ત્યાં કરો પ્રયાણુ—સીયાવરં
 નહિ વિદ્યા નહિ બાહુબલ, નહિ ખરચનકો દામ;
 મોસેં પતીત નિભાવહુ, દિનબંધુ ભગવાન—સીયાવરં
 અચ્યુતં કેશવં રામનારાયણમ્, કૃષ્ણદામોદરં વાસુદેવં હરિં;
 શ્રીધરં માધવં ગોપીકા વલ્લભં, શ્રીજનકીનાયકં શ્રીરામચંદ્રમ્ ભજેત.
 ધન—હરિહરિ-રાધાકૃષ્ણ-ગોવીંદ-ગોપાલ-વાસુદેવ.

મોક્ષ મંદિરમાંથી પ્રગટ થતા પુસ્તકો

(સાદાં અને સસ્તાં-ફિપ્પેરા સચોટ)

મોક્ષ મંદિરમાં થતાં વ્યાખ્યાનો મોક્ષ પત્રિકા નામના માસિક પત્રિકા રૂપે તે દરેક સાલના પાંચ પુસ્તકોની બંધાવેલાં પુસ્તકોની કીંમત સાથે નીચે પ્રમાણે.

સંવત ૧૯૭૬-૭૮-૮૦-૮૧ દરેક પુસ્તકના	...	રૂ. ૨-૬-૦
સંવત ૧૯૭૭-૭૮ દરેક પુસ્તકના	...	રૂ. ૨-૨-૦
ગર્ભોપનિષદ	...	રૂ. ૦-૨-૬
મણિરત્નમાળા તુલસીદાસજી કૃત	...	રૂ. ૦-૨-૬

શ્રી શંકરના ગ્રન્થો—

સાધન પંચક સાથે વિવેક ચૂડામણિ-દેહનિરૂપણ	...	રૂ. ૦-૧૧-૬
આત્મબોધ, તત્ત્વબોધ દરેકના	...	રૂ. ૦-૩-૬
અર્ચકપંજરિકા તથા મોહમુદ્ગર દરેકના	...	રૂ. ૦-૧-૬
વેદાંતના બે પુષ્પો દરેકના	...	રૂ. ૦-૧-૬
શ્રીમદ્ ભગવદ્ ગીતા પ્રથમ અધ્યાય	...	રૂ. ૦-૪-૦
” ” ” બીજો અધ્યાય	...	રૂ. ૦-૬-૦
મોક્ષવાણી તુલસીદાસજીની રામાયણના ઉત્તમ પ્રસંગો	...	રૂ. ૦-૮-૦
” ” ” ગ્લેઝ કાગળ સાથે	...	રૂ. ૦-૧૨-૦

(પોસ્ટેજ બે આના જુદું)

પાતાંજલયોગદર્શન ક્રિયા યોગનું પ્રકરણ	...	રૂ. ૦-૮-૬
રઘુવંશ બે સર્ગો અંગ્રેજી-ગુજરાતી ભાષાંતર પદચ્છેદ સાથે	...	રૂ. ૦-૧૨-૦
” ત્રીજો સર્ગ ગુજરાતી પદચ્છેદ તથા ભાષાંતર સાથે	...	રૂ. ૦-૬-૦

(પોસ્ટેજ બે આના જુદું)

તમે ક્યાં છો? દરેકની કીંમત ૦-૦-૩ એક રૂપિયાની ૭૫ નકલ,

૫૦૦ નકલના રૂ. ૫-૦-૦

પ્રભુ કેમ દૂરના દૂર ?	} દરેકની કીંમત ... રૂ. ૦—૦—૬ એક સાથે સો નકલના રૂ. ૨—૮—૦ પોસ્ટેજ દરેક નકલનું છ પાઇ જુદું એક સાથે સો નકલનું પોસ્ટેજ ચૌદ આના જુદું.
કર્મ-જ્ઞાન અને ભક્તિ	
દિવાળી કેવીરીતે ઉજવશો ?	
ધાર્મિક પ્રથમ પોથી	
અરોતર યાત્રા પ્રસંગ રૂ. ૦—૨—૬
શ્રીરામ અને રામાયણ રૂ. ૦—૧—૬

જોઇએ તો લખો:—

વ્યવસ્થાપક.

ડૉ. મોક્ષ મંદિર-અમદાવાદ.

